

160. Tiistaina 8 päivänä joulukuuta 1998

kello 16

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys holhouslainsäädännön uudistamiseksi 6288

Hallituksen esitys 146/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 20/1998 vp

2) Hallituksen esitys laeiksi kuntien valtionosuuslain 27 §:n muuttamisesta, kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta annetun lain 14 a §:n kumoamisesta, valtionavustuksesta elinkeinojen edistämiseen kunnissa annetun lain kumoamisesta sekä kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta 6295

Hallituksen esitys 123/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 12/1998 vp

3) Hallituksen esitys laiksi makeis- ja virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamisesta ..... ”

Hallituksen esitys 124/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 56/1998 vp
Lakialoite 34, 83/1998 vp

4) Hallituksen esitys laiksi kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta 6301

Hallituksen esitys 212/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 16/1998 vp

5) Hallituksen esitys Chilen kanssa tehdyn sosiaaliturvasopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 6302

Hallituksen esitys 257/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 31/1998 vp

6) Hallituksen esitys laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ..... ”

Hallituksen esitys 231/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 32/1998 vp

7) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi ..... ”

Hallituksen esitys 246/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 33/1998 vp

8) Hallituksen esitys laiksi perintätömminnan luvanvaraisuudesta 6315

Hallituksen esitys 178/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 34/1998 vp

9) Hallituksen esitys uudeksi sijoitusrahastolaiksi sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 6320

Hallituksen esitys 202/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 35/1998 vp

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Törnqvist.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Täysistunnon kuluessa ilmoitetaan ed. Aaltonen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys holhouslainsäädännön uudistamiseksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 146/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 20/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 20.

Keskustelu:

Ed. L a x : Arvoisa rouva puhemies! Jälleen kerran tänne on tuotu tällainen vuosisadan lainuudistus, eikä ehkä ihan poikkeuksena, jos-takin syystä budjettilakina.

Voimassa olevan holhouslain säätämisestä on tänä vuonna kulunut tasan sata vuotta. Tietysti lakia on useampaan kertaan muutettu, mutta kuitenkin se ei enää vastaa nyky-yhteiskunnan tarpeita. Ehkä ei ole yllätys, että tämä hallituksen esitys on huolella valmisteltu, valmistelutyöhän on tehty vuosikymmeniä.

Mutta vielä muutama sana käsittelyjärjestyksestä, joka kyllä olisi voinut olla toinen. Niin kuin jo vähän vihjeenomaisesti totesin, ei ole ensimmäinen kerta, että eduskunta pannaan aivan mahdolloman aikataulun eteen. Viime vuonna meille tuotiin myös budjettilakina oikeusapulainsäädännön kokonaisuudistus, joka oli keskenäinen valmistelultaan, ja täällä jouduttiin tavallaan panemaan se laki halki, jotta kuitenkin välttämättömimmät hallinnolliset asiat saatiin nopeasti hyväksytyiksi. Viime viikolla täällä käsiteltiin hallinto-oikeuslakia, joka sekini on tullut meille budjettilakina ja osoittautui yhdeltä hyvin keskeiseltä osaltaan tavallaan vaillinaiseksi, kun siihen liittyvää ympäristönsuojelulainsäädäntöä ei annettu, sekini varsin perusteellinen peruslainsäädäntömme uudistus.

Tämän holhouslainsäädännön osalta on nyt aikataulu johtanut siihen, että eduskunnalle ei ole jäänyt riittävästi aikaa asian käsittelemiseen sellaisella perusteellisuudella, jonka tällainen pe-

ruslainsäädäntöön kuuluva esitys ansaitsisi. Ministeriö on käyttänyt asian valmisteluun yli 30 vuotta. Eduskunnalle on annettu muiden töiden ohella kaksi kuukautta aikaa.

Kytkeä valtion talousarvioon johtuu holhousviranomaisten uudelleenjärjestelystä. Se on todellinen peruste, mutta vain osa kokonaisuudesta. Viranomaisorganisaation uudistus vaikuttaa kuitenkin niin suureen henkilökoukkoon, että valiokunta ei katso voivansa jatkaa asian käsitte-lyä määrärahoista välittämättä ja jättää näitä henkilöitä epätietoisuuden varaan.

Vastaisen varalle valiokunta kuitenkin ihan mietinnössäänkin huomauttaa, että tällaisten peruslainsäädäntöön kuuluvien kokonaisuudistusten eduskuntakäsittelylle on varattava riittävä aika, vaikka niillä olisi vaikutus talousarvioon. Budjettilaki-käsitettä käytetään usein väärin, ja hallituksen on tarkistettava menettelytapansa tältä osin.

Pari sanaa itse lain substanssista.

Suuri, tarpeellinen muutos on se, että kunnalliset holhouslautakunnat lakkautetaan ja maistraatit määrätään holhousviranomaisiksi. Tämä takaa yhdenmukaisempaa käytäntöä. Se takaa parempaa hallintokäytäntöä ja on aivan varmasti omiaan myös edistämään uuden lain hyvää soveltamista.

Tämä lakihan merkitsee varsin mullistavaa muutosta perinteiseen holhoustoimeen. Mukaan tuodaan suhteellisuusperiaate, jolla pyritään nimenomaan kunnioittamaan ihmisyyttä, ei rajoiteta ihmisen toimikelpoisuutta enemmän kuin tarve vaatii. Aikaisemmat säännökset ovat olleet huomattavan paljon jyrkempiä, kankeampia tässä suhteessa.

Nämä ovat tärkeitä uudistuksia, sekä viranomaisorganisaation muuttaminen että suhteellisuusperiaatteen tuominen lain sisältöön. Ne ovat, voidaan sanoa jälleen kerran, johdannaisia Euroopan ihmisoikeussopimuksesta, samoin kuin meidän perusoikeusuudistuksestamme.

Vielä haluan yhteen pitkän aikavälin muutokseen kiinnittää huomiota, joka liittyy tämän lainsäädännön sisältöön, joka on ainakin julkisessa keskustelussa jäänyt ilman huomiota, ja saattaa olla, että epätietoisuus asiasta myös johtaa väärin odotuksiin ja johtopäätöksiin lain soveltamisen osalta.

Holhousoikeuden sisältö on vuosien varrella muuttunut siten, että holhous ei enää tarkoita huollon järjestämistä. Nimenomaan tämän hallituksen esityksen mukaankin se tarkoittaa yksinomaan omaisuuden, varallisuuden hoitoa, ta-

loudellisten etujen valvomista. Se ei tarkoita huollon järjestämistä, esimerkiksi lapsen, vanhuksen tai kehitysvammaisen huollon järjestämistä. Näistä asioista säädetään muussa lainsäädännössä. Tämä vedenjakaja on hyvä tiedostaa, jotta ei lähdetäisi väärille teille eikä syntyisi väärä odotuksia tämän uuden holhouslainsäädännön tulkinnan tiimoilta.

Fru talman! Det är ett länge efterlängtat lagpaket vi har här nu, när förmynderskapslagstiftningen i sin helhet revideras. Det blir i år precis 100 år sedan den gamla förmynderskapslagen stiftades, och trots många ändringar på vägen så motsvarar den inte de krav som kan ställas på en modern förmynderskapslagstiftning.

Två viktiga reformer ingår i den här lagstiftningen. De kommunala förmyndarnämnderna upphör att existera. I stället tar magistraterna hand om de åliggandena som ankommer på förmynderskapsmyndigheterna. Det här ger en god grund för en god förvaltning och en riktig tolkning av de nya bestämmelserna. Det viktigaste med de nya bestämmelserna är att en relativitetsprincip införs. Avsikten med den är att respektera individens integritet, att göra så små ingrepp som möjligt i en sådan persons rättshabilitet som inte klarar av att sköta sin egendomsförvaltning på egen hand.

Det kan också vara bra att notera att den här lagstiftningen faktiskt enbart avser egendomsförvaltning, förmögenhetsförhållanden och intressebevakning i det här avseendet. Den gäller inte hur försörjningen för och vården av till exempel barn, åldringar och utvecklingsstörda arangeras.

Ed. K a r p i o : Arvoisa rouva puhemies! Nykyinen lainsäädäntö ei enää vastaa ajan vaatimuksia, joten uudistaminen on siinä mielessä ollut aivan välttämätöntä. Holhoustoimen hallinto tällä hetkellä ei ole ollut enää toimiva. Voidaan todeta, että hallinnolta on puuttunut valtakunnallinen ohjaus- ja kehittämisvastuussa oleva viranomainen, minkä johdosta holhouslautakunnille ei ole ollut saatavissa ohjeita, suosituksia eikä muutakaan ohjausta. Tämä on varmasti myös osaltaan aiheuttanut kirjavuutta ja epäyhtenäistä käytäntöä holhoustoimen päätöksenteoon.

Tämän hallituksen esityksen tavoitteena on ollut rajoittaa henkilön päätösvaltaa vain sen verran, kuin on tarpeen hänen suojaamiseksi. Toisaalta edunvalvonnan järjestäminen on

asianmukaista vain silloin, kun se holhottavan henkilön etujen kannalta on välttämätöntä.

Esityksen ja mietinnön mukaan pääsääntöisesti edunvalvojan määrää tuomioistuimien. Kuitenkin myös holhousviranomaiseksi tuleva maistraatti voi tietyissä selvissä tapauksissa määrätä edunvalvojan.

Se, että maistraatit tulevat selviytymään tehtävistään, on, arvoisa puhemies, erittäin tärkeää tulevaisuudessa. Siinä mielessä lisävakanssit, joita nyt myös ollaan perustamassa, ovat aivan tarpeellisia. On esitetty myös epäilyjä siitä, siirrykö nyt päätösvalta, kun se tulee maistraateille, kauaksi kunnilta, kun holhouslautakunnat lakkaavat. Epäily on mielestäni aiheetonta, sillä uskon, että maistraatit tulevat selviytymään tehtävistään.

Maistraattien ja kuntien välinen yhteistyö on myös ensiarvoisen tärkeää, kun edunvalvontapalveluja tilataan ja sovitaan kuntien kanssa, kuinka edunvalvontapalvelut tullaan järjestämään. Myös tänä päivänä, kun vielä mietintöä käsiteltiin lakivaliokunnassa, vilkasta keskustelua herättivät mielipiteet siitä, voivatko yhteisöt toimia edunvalvontapalvelujen antajina. Lähtökohtana oli enemmistön mielipide, se, että myös yhteisöt voivat edunvalvontapalveluja tuottaa, mikäli yhteisön toiminnan luonne ja tarkoitus eivät ole ristiriidassa edunvalvojan puolueettomuuden kanssa.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kun täällä on kaksi valiokunnan juristijäsentä jo selvitettyt tämän lain, holhouslainsäädännön, yleisiä perusteita, en puutu siihen, mutta tuon esille kaksi mielestäni ongelmallista kohtaa lainsäädännön yhteydessä, joista myös valiokunnassa on keskusteltu ja jopa äänestetty. Toinen niistä on perhepiirissä kuoleman johdosta syntyvä edunvalvontatilanne ja toinen uskonnollisten ja elämäntarkoituksellisten yhdistysten kelvollisuus toimia edunvalvontatehtävissä.

Useat henkilöt, leski-ihmiset niin kuin he ovat itseään nimitäneet, ovat ottaneet yhteyttä niin minuun kuin moneen muuhunkin sikäli, että he pitävät liian tiukkana, tarkkana, jopa kalliina sellaista edunvalvontatilannetta, holhoustilannetta, joka syntyy, kun perheessä toinen avio puoliso kuolee ja sen jälkeen edunvalvontatilanne syntyy. Siinä tietyllä tavalla puututaan perheen siihen asti kovin sisäisiin asioihin. Jos holhous- eli edunvalvontatilanne on kovin tiukka, tilitykset ja valvonta, niin esimerkiksi leskivaimo tuntee, että sisäinen harmonia on rikottu ja että

ulkopuolisen puuttuminen liian tiukasti edunvalvontatilanteeseen tietyllä tavalla rikkoo jäljelle jääneen perheen harmoniaa.

Pykälämuutoksia esityksen johdosta ei tehty, pykälät säilyivät ennallaan. Sen sijaan valiokunnan mietintöön liitettiin selkeä kappale, jossa annettiin holhousviranomaiselle, valvontaviranomaiselle tietyn tyyppisiä ohjeita siitä, että jos kysymyksessä on perhetilanne, niin valvonnan ei toki pidä olla niin tiukkaa. Jos on kysymys normaalista jälkeen jääneestä omaisuudesta, valvontatilanne ei saisi olla kovin tiukka eikä myöskään kustannuksia aiheuttava.

Millä tavalla valiokunnan mietinnössä olevat perusteet vaikuttavat siihen, että näiden leski-ihmisten asiat tulevat riittävällä tavalla esille, se on toinen asia, mutta pykälämuutoksiin valiokunta ei lähtenyt eikä niitä kukaan ehdottanutkaan. Ainoastaan annettiin tälle laille sisältöä sen mukaisesti kuin ulkopuolelta oli tullut yhteydenottoja.

Toisaalta on tietysti otettava huomioon sekin, että tällaisessa tilanteessa, jossa esimerkiksi mies kuolee, äiti jää lasten kanssa, tulee uusia tuttavuuksia, ehkä uusi avioliitto, saattaa tulla jopa joku Marttilakin, suuri rakastaja, asialle, ja saattaa hyvin helposti käydä niin, että perheen ja lapsen ja lasten varat, jotka ovat jääneet esimerkiksi isän jälkeen tai sitten äidin jälkeen, kuinka päin vain, ovat hyvin helposti katoavaisia. Siinä mielessä on tietysti lapsen edun kannalta tärkeää, että valvonta on riittävällä tavalla tiukkaa. Vaikka mieleni tekee tietenkin sanoa, että naiset hyvin helposti alkavat katsella uutta puolisoa, niin olkoon nyt sanomatta, rouva puhemies. Sanotaan sillä tavalla, että kuka tahansa, niin mies kuin vaimokin, tietysti katselee elämää tulevaisuuteen, ja siinä on hyvin helposti olemassa se vaara, että jos edunvalvonta ei tapahdu tarpeeksi tiukasti, niin jälkeen jääneen lapsen etu jää silloin huomioimatta. Miten tämä nyt sitten on ja ovatko nämä yhteyttä ottaneet leski-ihmiset tyytyväisiä, kun lukevat tätä lakia, se on toinen asia, mutta parempaa ei kuitenkaan aikaiseksi saatu.

Toinen asia ovat uskonnolliset yhdistykset ja tiettyä elämäntarkoituksellista suuntaa edustavat yhdistykset. Nythän, jos kunta ei järjestä edunvalvontapalveluita, niin maistraatti voi antaa edunvalvonnan tietynlaisen yhteiskunnallisen yhteisön, julkisen tai yksityisen yhteisön tehtäväksi. Minä hyväksyn nämä yhteisöt muuten mutta en hyväksy sitä, että uskonnolliset yhdistykset ja elämäntarkoitukselliset yhdistykset tulevat tällaisiksi edunvalvojiksi. Nämähän ovat

kunnioitettavia yhdistyksiä ja kunnioitettavia toiminnaltaan, mutta me tiedämme varsin hyvin, miten monen on käynyt näiden uskonnollisten yhdistyksen kanssa, kun ne alkavat kieputtaa esimerkiksi leski-ihmistä, oli mies tai nainen. Monta kertaa näissä asioissa on käynyt sillä tavalla, että ennen pitkää ovat siirtyneet sekä lesken että lasten varat uskonnollisen yhdistyksen omaisuudeksi. Tuolla Kuopion suunnassakin tiedän ja monikin tietää erään tapauksen, jossa oli hyvä omakotitalo tällaisella ihmisellä ja siten, kun uskonnollinen yhdistys alkoi häntä pyörittää, niin hetken kuluttua ei ollut, mihin olisi päätään kallistanut.

Minä katson, että uskonnolliset ja elämäntarkoitukselliset yhdistykset eivät kuulu edunvalvontaan eli holhoojiksi. Heidät täytyy pitää visusti siitä ulkopuolella, koska kokemuseräisesti on olemassa aina se mahdollisuus, että ne käyttävät asemaansa väärin, kahmivat pesän varat itselleen uskonnollisiin periaatteisiin vedoten, ja mistäs niitä sitten enää takaisin ottaa — ei mistään.

Ehdotinkin, niin kuin valiokunnan vastalauseesta näkee, yhdessä ed. Rinteen kanssa, että tällaiset uskonnolliset ja elämäntarkoitukselliset yhdistykset jätettäisiin pois siitä joukosta, jotka yhdistyksinä kelpaavat edunvalvojiksi. Me jäämme kuitenkin tässä asiassa kahdestaan.

Rouva puhemies! Kun tulee asian toinen käsitteily, tulen ehdottamaan tämän pykälän säätämistä sillä tavalla kuin on vastalauseessa. Onko ed. Rinne paikalla ja kannattamassa, se on sitten toinen asia, mutta en minä tätä puoliväliin kyllä jätä. Luulen, että monikin oli kanssani samaa mieltä näistä asioista ja uskonnollisten yhdistysten kelvollisuudesta mutta he ovat tietyllä tavalla uskonnolliselta alueelta. Heidän poliittinen tulevaisuutensa on näiden uskonnollisten yhdistysten ja niiden kannattajien varassa, niin he eivät paljon pysty silloin tällaisia asioita tällä tavalla ajattelemaan. Minulla ei ole syntisenä ihmisenä tällaisia sidonnaisuuksia. Minä voin tehdä ehdotuksen; kannattaako sitä sitten kukaan, se on toinen asia.

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! Kun holhouslainsäädäntöä käsitellään, toivoisi, että salissa olisi vähän enemmän väkeä. Miksi? Siksi, että nyt puhutaan niiden ihmisten asioista, jotka ovat todella yhteiskunnassa kaikkein pienimpiä, jotka ovat kaikkein eniten suojan tarpeessa, eli vajaavaltaisista, jotka eivät itse pysty hoitamaan taloudellisia asioitaan. Vajaavaltaisuus voi joutua tietysti iästä, se voi joutua sairaudesta, se voi

johtuu mitä erilaisimmista syistä. Mutta tämä ei kauheasti näytä kiinnostavan valitettavasti. Minusta tämä on surullista.

Olen siitä täysin samaa mieltä, että holhouslainsäädäntömme on korjaamisen tarpeessa. Nykyinen holhouslaki on todella vuodelta 1898. Vaikka siihen on tehty lukuisia muutoksia, siitä on tullut tilkkutäkki ja perusrakenne ei ole siinä muuttunut.

Olisin toisaalta myös suonut lakivaliokunnalle paljon enemmän aikaa tämän asian käsitteilyyn, sillä asia on käsitelty varsin nopeasti, vaikka juuri asian luonne olisi vaatinut perusteellista pohdintaa.

Henkilökohtaisesti en ole täysin vakuuttunut, että holhouslautakuntien poistaminen on kauhean hyvä asia. Erikoisesti maaseudulla pidän sitä kuitenkin kansanomaisena ja luulen, että maaseudulla aika hyvin tunnetaan olot. Luulen, että siellä myös on siihen kykeneviä henkilöitä. Se on eri juttu, että holhouslautakunnan tehtäviin ei ole kauhean helppo saada ketään suostumaan. Mutta kun holhousviranomainen menee maistraattiin, siitä tulee täysin virkavaltainen, täysin muodollinen, eikä olosuhteita tunneta ollenkaan sillä tavalla kuin nykyisin maaseudulla tunnetaan. Tämä on sellainen kysymys, jota en pidä täysin selkeänä, että maistraatti on paras mahdollinen ja voisi korvata holhouslautakunnan tässä suhteessa.

Maistraateille asetetaan myös aika kovia vaatimuksia omaisuuden hoidon suhteen, kun laissa on paljon niitä tapauksia, joihin vaaditaan holhousviranomaisen suostumus. Nykyään, kun ajatellaan erilaisia osakkeita ja muita ja kun annetaan myyntiin, vaihtamisiin ym. suostumuksia, vaatii aikamoista asiantuntemusta maistraatilta, että se voi nyky maailmassa tehdä sen tehtävän. Onko virkamiehillä sitä? Totta kai sitä tulee ja voidaan pyytää lausuntoja ja asiantuntemusta siellä voidaan kasvattaa, mutta perinteisesti maistraateilla ei sitä tällä hetkellä lainkaan ole. Koulutus tässä suhteessa on tavattoman tärkeää.

Ongelmallisena kohtana koen myös porrastuksen. Kun puhutaan niistä, jotka julistetaan vajaanvaltaisiksi eli nykyään voisi sanoa holhottaviksi, niiden henkilöitten kohdalla tämä toimenpide on tietenkin kaikkein voimakkain ja suhteellisuusperiaate, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja sanoi, on voimakas tässä laissa. Kenenkään toimirajoituksia ei saa tehdä enemmän kuin on välttämätöntä.

Kun siellä nyt on kaksi muuta mahdollisuutta, toisin sanoen henkilöltä voidaan estää toimi-

minen yksin, hän voi suorittaa tiettyjä toimenpiteitä vain edunvalvojan kanssa, koen tämän aika problemaattiseksi käytännössä, samoin sen, että joku henkilö ei voi tehdä tietystä omaisuudesta oikeustoimia tai sopimuksia eikä vallita sitä, vaan se voidaan rajoittaa. Ulkopuolisten ihmisten mahdollisuus näitten asioiden selvittämiseen on aika ongelmallista. Se on vähän sama säännös kuin tällä hetkellä on holhottavista ja niistä, joilla on uskotut miehet. Jos ajatellaan ulkopuolisen sopijatahon, vaikka kaupan, toimenpiteitä, henkilöllä voi olla rajoitettu mahdollisuus ostaa esimerkiksi tiettyjä tuotteita. Kun oikeustoimi tätä henkilöä kohtaan ei ole pätevä eikä sitova, siitä aiheutuu aikamoinen ongelma-
kettä.

Tavallaan nykyäänkin asia on siinä mielessä ongelmallinen ollut, että holhottaviksi on ehkä julistettu niitä, jotka ovat täysin oikeustoimikelvottomia, mutta jotka eivät liiku missään. Mutta niillä henkilöillä, jotka liikkuvat yhteiskunnassa ja käyvät itse asioilla ym., on uskottu mies, heidän oikeustoimiinsa tarvitaan uskotun miehen suostumus eli tässä tapauksessa edunvalvojan suostumus, ja siinä ulkopuolisen mahdollisuus arvioida tilanteita on aika vaikeaa. Tästä seuraa jatkuvia selvittelyjä. Dualistisuuden, joka tässäkin laissa on, käyttökelpoisuudesta en ole ollenkaan vakuuttunut, valitettavasti. Ymmärrän suhteellisuusperiaatteen siitä huolimatta.

Näitä asioita olisi pitänyt voida valiokunnassa pohtia varmaan pitempään kuin nyt on tehty. Ratkaisussa, joka täällä on, ei meillä ole paljon muuta mahdollisuutta kuin lainsäädäntö hyväksyä tässä kohdassa, koska se on tietysti edistysaskel nykyiseen holhouslainsäädäntöön verrattuna.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Yhdyn ed. Mikkolan huoleen siitä, että laki olisi ansainnut laajapohjaisemman ja pitkäaikaisemman käsittelyn. Nyt vain on niin, että tämä laki liittyy toisaalta talousarvioon ja toisaalta lakivaliokunta vuonna 95 antoi ponnin, jossa se edellytti, että holhouslakiin perustuva organisaatio uudistetaan tämän vaalikauden aikana. Kuten tiedämme, vaalikausi alkaa olla loppuillaan, joten tässä suhteessa aika käy kovin vähäiseksi. Joka tapauksessa asiantuntijoiden keskuudessa vallitsi aika suuri yksimielisyys siitä, että laki on kuitenkin hyvin valmisteltu ja on kovin kiireellinen ja tarpeellinen. Siinä mielessä tämä voidaan minusta käsitellä luottavaisin mielin näinkin kireässä aikataulussa.

Haluaisin puuttua asiaan, jonka ed. Aittoniemi otti esille eli uskonnollisiin yhteisöihin. Kaksoislaissa eli silloin, kun holhous-toimen edunvalvontapalvelut järjestetään, ne järjestetään erillisellä lailla. Kieltämättä tässä syntyy ongelma. Mutta minusta lakivaliokunta, kun se on lähtenyt muotoilemaan uuden pykälän, välttää nämä karikot. Nimittäin lakivaliokunta lähtee siitä, että edunvalvontapalveluissa silloin, kun maistraatti ja kunta sopivat, että jokin julkinen tai yksityinen yhteisö ottaa nämä palvelut hoitaakseen, valiokunta asettaa kaksi vahvaa kriteeriä, jotka on uudessa pykälässä muotoiltu. Toinen on huolehtimisvelvollisuus ja toinen on ehdoton puolueettomuusvaatimus. Lähdetään siitä, että maistraatin on huolehdittava siitä, että julkinen tai yksityinen yhteisö on sopiva, tämä on siis absoluuttinen velvoitus, toisaalta siitä, että tällaisia palveluja, arvoisa puhemies, saadaan antaa vain sellaiselle yhteisölle, jonka toiminnan luonne ja tarkoitus eivät vaaranna edunvalvonnan puolueettomuutta ja asianmukaista hoitamista. Puolueettomuusvaatimus tulee korostetusti esille, ja näin nähdäkseni, arvoisa puhemies, asia tulee asianmukaisesti hoidettua.

Ed. V ä h ä n ä k k i: Arvoisa puhemies! Oli erinomaisen hyvä, että sain puheenvuoron ed. Mikkolan jälkeen, koska hän pitkän aikaa asianajajana toimineena on varmasti niitä ongelmia kohdannut, joita tähänastisen holhouslainsäädännön puitteissa väkisininkin syntyy.

Kajon ensiksi muutamaan tärkeään seikkaan. Ensiksikin on holhottavaksi julistamisen korvautuminen toimintakelpoisuuden rajoittamisella, joka oli melkein pä häiskahdus menneeltä vuosisadalta, jos ei nyt aivan ruotivaivaisesta, mutta holhottavaksi julistamisella on ihmisten keskuudessa aika kielteinen väri eikä syyttä. Hyvin pienestä syystä ihminen tätä nykyä tähän mennessä on saatettu julistaa holhottavaksi, vaikka edellytykset, joita esimerkiksi uusi lainsäädäntö edellyttää, eivät olisi asianomaisen yksilön kohdalla toteutuneetkaan. Nyhän tuomioistuin nimittäin yksittäistapauksittain tarkastelee asianomaista henkilöä asiantuntijoiden avulla jne. ja määrittelee, millä tavalla hän ihmiselle kuuluvia kansalaisoikeuksia ja omaisuudenhoitoa pystyy itse hoitamaan ja miltä osin hän tarvitsee siinä edunvalvojaa. Totta kai, jos tarpeeksi monta edellytystä täyttyy, henkilö voitaisiin nykyiseen tapaan julistaa täysin vajaavaltaiseksi. Niitäkin tarpeita toki on.

Kunnat tervehtivät, minä uskon, suurella ilolla sitä, että kunnalliset holhouslautakunnat lakautetaan ja niiden tilalla paikallisina holhousviranomaisina toimivat maistraatit, jotka muutama vuosi sitten kihlakuntiin perustettiin.

Olen parikymmentä vuotta kunnan virkaa hoitaneena hyvin usein aina kulloinkin nelivuotiskauden päätyttyä joutunut taistelemaan siitä, että a) saadaan holhouslautakuntaan sopivia henkilöitä eri poliittisista ryhmistä ja b) että nimenomaan sen lautakunnan puheenjohtaja täyttää ne vaatimukset, joita tehtävä mukanaan tuo. Sinne piti ihmisiä maanittelemalla maanitella taikka eräät suuremmat ryhmät valtuustossa jopa lupasivat mielenkiintoisempia taikka muuten poliittisesti tärkeämpiä tehtäviä, jos asianomainen ottaisi kontolleen holhouslautakunnan jäsenyyden puhumattakaan puheenjohtajuudesta.

Myös on hyvä, että tämä virkaholhooja-käsite, joka tunnetaan jo nykyisessä holhouslainsäädännössä, sisällykseltään muuttuu laveammaksi. Eli maistraatti ensisijaisesti huolehtii edunvalvontapalvelujen saatavuudesta. Saatavuus taas voidaan tyydyttää hyvinkin monella eri tavalla kuntien välisenä yhteistyönä, kunnan omana edunvalvojan viralla tai toimella ja jopa ostamalla palveluja julkiselta tai yksityiseltä sektorilta.

Tämä holhouslainsäädäntö, jota vielä noudattamme, on tosiaan tasan sata vuotta vanha. Eli miltei sata vuotta kului ennen kuin tuli esitystä uudesta holhouslainsäädännöstä. Eli 6.10.1998 tuli lakivaliokuntaan budjettilakina holhouslainsäädännön uudistaminen. Koska olen osittain syyllinen siihen, että eräs lausuma valiokunnan mietintöön tuli, haluan sen lukea, koska se sävyttää muitakin tämän oivallisen hallituksemme toimenpiteitä eräitten muittenkin asioiden kohdalla.

Totean näin: ”Kytkeä valtion talousarvioon” — jollainen tällä lakiesityksellä on — ”johtuu holhousviranomaisten uudelleenjärjestelystä. Se on todellinen peruste” — siis sanoa jotakin lakia budjettilaiksi — ”mutta se on vain osa kokonaisuudesta. Viranomaisorganisaation uudistus vaikuttaa kuitenkin niin suureen henkilöjoukkoon, että valiokunta ei katso voivansa jatkaa asian käsittelyä määrärahoista välittämättä ja jättää näitä henkilöitä epätietoisuuden varaan.”

Ja sitten tämä viimeinen virke on ehkä kaikkein sopivin tässä yhteydessä lukea: ”Vastaisen varalle valiokunta kuitenkin huomauttaa, että tällaisten peruslainsäädäntöön kuuluvien koko-

naisuudistusten eduskuntakäsittelylle on varattava riittävä aika, vaikka niillä olisi vaikutuskin talousarvioon.”

Tässä nyt on pari kolme kuukautta ollut aikaa todella sata vuotta tähän mennessä toimineen lainsäädännön kokonaisuudistamiseksi. Onneksi tätä virhettä taikka vajavaisuutta, jota hallitus edustaa nimeämällä budjettilaiksi tällaisia kolosseja, kompensoi tämän lainsäädännön kohdalla se, että se on kuitenkin hyvin valmisteltu. Olemme ottaneet valiokunnassa selville, että toimikunta ja komitea ja erilaiset muut toimielimet toisensa jälkeen ovat uudistaneet, tehnyt ehdotuksia uudistamiseksi ja laatineet pykäläiä asianomaiseen lainsäädäntöön. Eli tämän lain kohdalla voidaan olla kyllä turvallisella mielellä siinä mielessä, että vaikka se on huitaisten heitetty tänne eduskuntaan, niin sitä ei ole kuitenkaan huitaisten valmisteltu, mitä pidän erinomaisena ja pelastavana asiana tämän asian tiimoilta.

Paitsi että tämä asia tuli eduskunnalle ja sen lakivaliokunnalle aika lailla sillä tavalla, että tunsimme pystymetsässä olevamme, niin onneksi kuitenkin lakivaliokunta on mietintönsä loppupuolelle kirjannut aika tärkeitä sanoja otsikoiden ”koulutus” ja ”tiedotus” alle. Holhouslainsäädännön uudistaminen ja sen toteuttaminen edellyttävät uusien holhousviranomaisten, tuomioistuinten, asianajajien ja yleisten oikeusavustajien perusteellista kouluttamista, ja perustiedot on annettava myös kuntien sosiaali- ja terveystuomaisille. Ehdottomasti on tätä näkemystä tai toimintaohjetta noudatettava. Ainakin minun parlamentaaristen toimikausieni aikana aika lailla uusi otsikko ”tiedotus” on myös tärkeä. Eli ei riitä, että virkamiehet jotain asiasta tietävät, vaan valiokunta pitää tärkeänä, että julkisissa tiedotusvälineissä järjestetään uuden holhouslainsäädännön voimaan tullessa yleisölle suunnattava tiedotuskampanja, jossa kerrotaan holhouslautakuntien lakkauttamisesta ja niiden tehtävien siirtämisestä maistraateille. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota holhouslainsäädännön uusiin käsitteisiin. Nyt otetaan käyttöön juuri ihmisarvoa, holhottavankin ihmisarvoa parantavia käsitteitä. Holhoojan nimikkeeksi tulee siis edunvalvoja ja holhottava, jonka etua edunvalvoja valvoo, on päämies, ei enää, niin kuin usein kunnissa ja joka puolella Suomea sanotaan, holhokki.

Lakiesitys on hyvä, mutta sen kierrättämistä vasta kansanvaltaisessa toimielimessä, eduskunnassa, joka sen hyväksyy, ei hallitus ansaitse kiitosta.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Itsemme lakivaliokunnassa tietenkin saamme kiittää ja syyttää, että näin nopeasti ja hätäisesti tällaisen lain teimme. Ei olisi pitänyt uskoa hallitusta niin voimakkaasti, mutta hallituspuolueiden edustajat tietenkin halusivat rivissä pysyä ja me siinä mukana.

Tässä yhteydessä olisin halunnut ehdottomasti muuttaa niitä säännöksiä, joilla ohjataan alaikäisen rikoksenteikijän holhoojan tai huoltajan edustusta rikosoikeudenkäynnissä. Nythän on niin onnettomasti ja hullusti, että kun alaikäinen syyllistyy vähänkin vakavampaan rikokseen, on sosiaalilautakunnan edustajan oltava henkilökohtaisesti läsnä eli edustajaa on kuultava ennen päätöksentekoa. Siis viranomaista on kuultava, mutta nuoren huoltajaa ei tarvitse kuulla. Toki nuoren huoltaja on haastettava oikeuteen läsnä olemaan, mutta hän saa olla sieltä poissa. Merkitään vain, että hän on haastettuna poissaoleva.

Tämä on erikoista. Jos tähän vertaa sitä, että henkilö näkee kolarin taikka on pahoinpitelyn todistaja, hän on pakotettu menemään kuulusteluun ja myös todistajaksi oikeuteen. Jos hän ei mene, hän saa sakkoa, ja pahimmillaan voi poliisi hänet jopa aamulla herättää ja viedä väkiväkolla oikeuteen, mutta lasten vanhemmilla ei ole mitään tämän tyyppistä velvoitetta. Kun verrataan tätä viattoman todistajan asemaa vanhemman velvollisuuteen olla läsnä oikeudessa omaa lastaan puolustamassa, ellei puolustamassa niin ainakin tukemassa viimeistään tässä vaiheessa, luulisi olevan selvää, että juttua ei saisi päättää, ennen kuin vanhempaa, huoltajaa, on todellakin oikeudessa kuultu.

Asiantuntijat myönsivät kyllä tämän menetelyn olevan aivan perusteltua, että näin pitäisi ollakin, mutta he epäilivät, että kun näitä muutoksia on tullut rikosprosessiin muutenkin viime aikoina, se hidastaisi oikeudenkäyntiä niin paljon, ettei siihen olisi syytä tässä vaiheessa mennä. Mutta voisihan pykälää sen verran lieventää, että erityisistä syistä, jos perusteltua olisi, asia voitaisiin ratkaista poikkeuksellisesti ilman vanhempienkin kuulemista, mutta sen pitää olla jyrkästi poikkeusmenettely. Jotakin tähän kuitenkin pitäisi saada vanhempien saamiseksi enemmän vastuuseen nuortensa tekemistä merkittävästä rikoksista. Voisi olla, että sillä olisi hyvä vaikutus niin nuoreen kuin vanhempiin, kun he joutuvat tapaamaan yhdessä viimeistään raastuvassa, jos eivät kotona enää niin paljon toisiaan tapaa.

Mitä tulee ed. Aittoniemen vastalauseeseen, niin kuin hän sanoi, monet henkilöt olisivat ed.

Aittoniemen vastalauseeseen yhtyneet. Minäkin tiedän vanhan viran puolesta kyllä, että todellakin on tämmöisiä suuria vääryksiä ja epäreilua käyttäytymistä ollut uskonnon varjolla. On huijattu todellakin erityisesti vanhuksia antamaan jopa kokonaiset omaisuudet, ja tekijöitä ei ole kerta kaikkiaan saatu kiinni. Mutta vaikka on saatu tilille näitä huijareita, niin mitä sitten? Ei niitä rahoja ole kuitenkaan koskaan takaisin saatu. Vastalauseetta ei kukaan pysty niin kauniisti kirjoittamaan, ettei siihen tule joka tapauksessa semmoinen henki, että se jollakin tapaa on vastaan myös uskonnollista vakaumusta ja samoista. Minä en valitettavasti voinut tähän tulla mukaan. Ed. Aittoniemi viittasi jotenkin siihen, että tulevaan poliittiseen uraan nähden jotkut ovat viisaasti väiti. En tiedä, ketä hän sillä oikeastaan tarkoitti. Kun istuin hänen vieressään, hän vähän katsoi sillä silmällä, mutta en kuitenkaan usko, että hän voisi näin katalasti ajatella.

Kun tämä holhouslaki nyt kuitenkin on saatu uudistettua tähän vaiheeseen, tähän varmasti jää vielä jotakin virheitä, mutta on tästä kuitenkin parempi jatkaa eteenpäin.

Ed. Karpio: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on eri puheenvuoroissa pohdittu myös sitä, onko tämä tehtävä uudistus parannus entiseen verrattuna ja mitä huonoja puolia aikaisemmassakin tai nykyisessä käytännössä on. Uskallan väittää, etteivät nykyinenkään holhouslaki ja siinä holhousasiat ole mitenkään hyvin aina toimineet, kuten ed. Vähänäkki totesi. Muun muassa holhouslautakuntien jäsenyyksiin ja ennen kaikkea puheenjohtajuuksiin on ollut vaikea löytää päteviä henkilöitä. Se ei ole mitenkään haluttu tehtävä tällä hetkellä ollut. Myös toivomista on ollut sen suhteen, kuinka holhouslautakunnat ovat valvoneet uskottujen miesten ja holhoojien toimintaa ja onko valvonta ollut riittävän tarkkaa.

Ed. Mikkola totesi ja ihan aiheellisestikin esitti huolensa siitä, kuinka maistraatit tulevat selviytymään tehtävistään. Maistraatin päällikkönä uskallan kyllä lähteä siitä lähtökohdasta, että nämä tehtävät tulevat hoidetuiksi. Lakivaliokunta aivan oikein mietinnössään toteaa, että erityisen tarkasti ja huolellisesti on kiinnitettävä tulevaisuudessa huomiota siihen, kuinka tehtävät hoidetaan ja mitä mahdollisia parantamisia on tehtävissä. Myös huomioimme sen, että jotta nämä tehtävät maistraateissa tulevat hyvin hoidetuiksi, siihen tarvitaan tällä hetkellä rahaa 3 miljoonaa markkaa. Olemme esittäneet siinä li-

sämäärärahaa maistraattien kalustohankintoihin ja ennen kaikkea koulutukseen.

On totta, että tämä mietintö tehtiin kiireellä. Se tehtiin joutuisasti, mutta kuitenkin käytännössä aika yksimielisesti. Siihen, mikä on uskonnollisten yhdykskuntien asema tässä edunvalvontatehtävässä, ed. Aittoniemellä kyllä oli hyvät perustelut, mutta uskon, että ed. Aittoniemen huoli tässä on hivenen liioiteltu.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Kyllä tietysti on paikallaan, että kerran sadassa vuodessa lakia uusitaan. Siinä mielessä hyväksyn holhouslain uudistuksen.

Omat epäilyni haluan minäkin kuitenkin heittää, kuten ed. Mikkolakin, siihen, mikä koskee yleistä tendenssiä, että luottamusmiesshallintoa kaiken aikaa vähennetään ja virkamiesvaltaa lisätään, kuten nyt tapahtuu tässäkin holhouslain uudistamisen yhteydessä, mistä pääsääntöisesti en pidä. Suomi on kansanvaltainen järjestelmä.

Voi olla, että tässä yhteydessä asia on paikallaan, vaikkakin perusteellinen muutos tässä entiseen tapahtuu. Aikaisemmassa holhouslaissa ollut holhouslautakunta takasi paitsi kansanvaltuuden myös erinomaisen paikallistuntumuksen, näin ainakin pienemmällä paikkakunnilla.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kun täällä on viritetty erilaisia korkeaveisuja siitä, kuinka loistava laki tässä nyt kuitenkin tehdään ja kuinka välttämätön muutos on, minä kuitenkin totean vähän samaan tyyliin, jos kuulin oikein ed. Ihmäenkin viittailevan, että kyllä tämä nykyinen järjestelmä on monessa suhteessa toiminut erinomaisen hyvin eikä tämä laki tuo mitään uutta, mutta pitkäksi aikaa hyvin sekavat järjestelmät, kun totuttaudutaan uusiin asioihin. Väitän, että ”holhous”-sana, ”holhooja”-sana ja ”holhottava”-sana ovat vielä sadan vuoden kuluttua, kun taas täällä tehdään tätä lakia uudelleen, edelleen samalla tavalla käytössä. Ne ovat ihmisten mieliin sillä tavalla juureutuneet, eivätkä ne sieltä lähde, enkä minä näe siinä mitään pahaa: ”holhooja”, ”holhottava” ja ”holhous toiminta”. Vaikka ne olisivat entisilläänkin nimityksillä, niin kuin sanottu, se ei muutu.

Totean vielä sen, rouva puhemies, että kun jonkinlaiset halleluja-yhdistykset alkavat holhoilla ihmisiä ja heidän varojaan käsittelemään, niin kyllä hyvin helposti käy niin, että ollaan paljasjalkaisia hetken kuluttua niin, ettei ole kenkiä jalassa holhottavilla. Totta kai siellä on kunnollisiakin ihmisiä, mutta varoittavat esi-

merkit tässä maassa ovat niin suuret, että tämä 3 § olisi pitänyt muuttaa sillä tavalla, että se on ehdottomasti. Ei uskonnollisilla yhdistyksillä ole mitään tekemistä holhoojatoimen kanssa. Mitä ne sinne kuuluvat, joku jehova, helluntai tai saalem, mikä nyt hyvänsä, kaikella kunnioituksella heitä kohtaan, totta kai, uskonnollisessa mielessä?

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Pari kommenttia.

Ensinnäkin ed. Ihamäelle. Olen hänen kanssaan samaa mieltä siitä, että kunnallinen itsehallinto ja luottamusmiestoiminta siinä on erittäin keskeistä ja tärkeää, mutta voidaan sanoa, että luottamusmiestoiminta ei välttämättä erityisen hyvin kyllä sovellu holhousasioihin. Ne ovat erittäin yksilöllisiä asioita ja kuuluvat yksityisyyden piiriin hyvin pitkälle ja vaativat usein aika-omista perehtymistä. Siinä mielessä ei ole haitaksi, vaikka ne tulevat virkamiesvalmisteluun. Ne edellyttävät myös suurta salassapitovelvollisuutta jnp.

Ed. Aittoniemi sanoi, että tämä laki ei toisi sinänsä mitään uutta, mutta totta kai tämä tuo paljonkin uutta. Sadassa vuodessa oikeuskäsitukset ovat muuttuneet erittäin paljon. Haluan nimenomaan ottaa tässä esille suhteellisuusperiaatteen, joka tarkoittaa juuri sitä, että täysivaltaisen ihmisen oikeuksia yksilönä ei rajoiteta enempää kuin hänen etunsa suojelemiseksi on välttämätöntä. Tässä mielessä tämä laki on porrastettu kolmiportaiseksi, arvoisa puhemies. Ensinnäkin henkilön tueksi ja avuksi voidaan määrätä edunvalvoja. Ei tehdä yhtään enempää kuin juuri se, mikä tarvitaan. Toiseksi, henkilön toimikelpoisuutta voidaan rajoittaa eriasteisesti ja tällöinkin hänelle määrätä edunvalvoja. Vasta kolmannessa vaiheessa voidaan henkilö julistaa vajaavaltaiseksi. Eli tämä laki ottaa yksilön intressit hyvin pitkälle huomioon ja tässä mielessä toteuttaa modernia lainsäädäntöä, niin kuin pitääkin.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. M. Pohjolalle haluan vain todeta sen, kun hän esitti, etteivät holhousasiat sovi hyvin luottamusmiestenkylhallinnolle, että niin voi olla, mutta ovatpa sopineet lähes sata vuotta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laeiksi kuntien valtionosuuslain 27 §:n muuttamisesta, kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta annetun lain 14 a §:n kumoamisesta, valtionavustuksesta elinkeinojen edistämiseen kunnissa annetun lain kumoamisesta sekä kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 123/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 12/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi makeis- ja virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 124/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 56/1998 vp
Lakialoite 34, 83/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 56.

Keskustelu:

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on esittänyt makeisveron ja virvoitusjuomaveron poistamista pientuottajilta. Eduskunnassa tätä esitystä on muutettu sillä tavalla, että voimaantuloaika lykkääntyy makeis- ja virvoitusjuomaveron osalta vuodella eteenpäin. Tämä aiheuttaa nyt jossain määrin ongelmia ja kustannuksia alan teollisuudelle ja yritystoiminnalle.

Mielestäni tässä on arveluttavaa se, että raha, joka makeis- ja virvoitusjuomaverosta kertyy, on eräänlaisina namusina ripoteltu pitkin talousarviota. Mielestäni tämä, vaikka asiat ovat hyviä, on väärä tapa hoitaa asioita. Hallituksen tulisi valmistaa esitykset ja tehdä riittävät valmistelut eikä lähteä tällaiseen vanhaan joululahjarahakäytäntöön, josta tässä on vähän piirteitä.

Arvoisa puhemies! Pientuottajien osalta tätä alarajaa, josta virvoitusjuomavero peritään, olisi syytä nostaa ehkä 50 000 litrasta 100 000 litraan. Tätä yritimme keskustan toimesta jaostossa esiintuoda, mutta se ei saanut riittävää kannatusta. Tästä asiasta mielestäni pitäisi vielä keskustella, koska tämä olisi luonteva sivuelinkeino marjatuotantoon erikoistuneille viljelijöille ja Marja-Suomi-projekti muun muassa on tätä voimakkaasti esittänyt.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmetyttää ed. Ala-Nissilän juuri kuultu lausunto, kun hän kutsuu asiaa joululahjarahaksi. Eikö ed. Ala-Nissilälle ole erittäin kiitoksella vastaanotettavissa lahja, että poliisitoimeen on luvassa 35 miljoonaa markkaa? Olittehan itse valmiita jopa kaatamaan tämän hyvän hallituksen siihen, ettei poliisitoimi täällä saa riittävästi lisärahoja. Tosiasiassa poliisitoimi, vaikka nyt makeisista puhutaankin, on saanut tämän hallituksen aikana kasvavasti lisäämäärärahoja, kun sen sijaan Ahon hallituksen aikana se oli kasvavasti vähenemään päin.

Minä uskon, että Suomen vanhemmat, jotka yleensä makeisia ovat lapsilleen ja itselleen ostaneet, jaksavat vielä odottaa hintojen halpenemista turvallisemmin mielin, kun on poliisivoimia kuitenkin vahvistettu.

Ed. L a i t i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Hallitus esitti todellakin, että makeisvero poistuisi 1.1.99. Kun tätä asiaa alettiin käsitellä valtiovarainvaliokunnan verojaostossa, alkuun näytti siltä, että näin tulee tapahtumaan, mutta matkan varrella tilanne hivenen mutkistui ja sai tämän muodon, että voimaantulo makeisveron osalta siirretään 1.1.2000 saakka elikkä makeisvero poistuu vasta silloin.

Tämä oli prosessina hivenen ikävä johtuen siitä, että totta kai kauppa ja teollisuus ryhtyivät valmistelemaan asioita siihen suuntaan, että vero olisi poistunut vuoden alusta, elikkä tekemään uutta hinnoittelua jnp. Täältä tulevat ne kustannukset, joista ed. Ala-Nissilä edellä puhui. Tällähän rahoitetaan nyt sitten niitä muutoksia, mitä hallituspuolueiden edustajat ovat tehneet. Muun muassa poliisien määrärahoja lisätään.

Itse olin sitä mieltä keskustelun aikana, että näin menetellen näitä muutoksia ei olisi tullut rahoittaa vaan selkeästi olisi esimerkiksi ylijäämää supistettu. Mielenkiintoista on nähdä se, miten EU tulee tähän suhtautumaan, koska siel-

tä paineet ovat kohtalaiset makeisveron poistumisen osalta, mutta tällaisen muodonhan tämä nyt sitten sai käsitellyssä.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Hallitus esitti alun perin, että makeisveron kantamisesta luovutaan ja näin ilmeisesti EU-poliittisista syistä. Valtiovarainvaliokunnan verojaosto ja valtiovarainvaliokunta jättivät kuitenkin makeisveron toistaiseksi voimaan ja, tekisi mieli sanoa, valtiontaloudellisista syistä näin budjetinteon loppumetreillä.

Itse olen tehnyt kaksi asiaan liittyvää lakialoitetta. Ensimmäisessä lakiehdotuksessa ”luonnon talousvedet” vapautettaisiin kokonaan virvoitusjuomaverosta. Tässä yhteydessä totean, että mietinnössä sanotaan ”luonnon talousvedet”. Tässä suhteessa mietintö on epätarkka. Olen miettäin esittänyt, että ”luonnon kivennäisvedet” vapautetaan verosta. Olen tehnyt myös toisen lakialoitteen, jonka mukaan makeis- ja virvoitusjuomaverosta luovuttaisiin kokonaan. Kumpikin lakialoite on saanut tavanomaisen kohtalon. Ymmärtäjiä ei ole juuri löytnyt.

Virvoitusjuomaveron perusvero on 0,27 markkaa litralta, minkä lisäksi kannetaan juomien pakkausten laadun perusteella määräytyvää ympäristöperusteista lisäveroa. Lisäksi velvollisuudesta suorittaa virvoitusjuomaveron perusveroa vapautetaan pientuottajat, joiden virvoitusjuomaverolaissa tarkoitettujen virvoitusjuomien tuotanto on enintään 50 000 litraa kalenterivuodessa. Jos valmistajan tuotanto kalenterivuoden aikana ylittää sanotun litramäärän, vero perittäisiin koko määrästä. Tässä kohdassa voin hyväksyä hallituksen esityksen ja myös valiokunnan kannanoton. Se on pieni askel oikeaan suuntaan, vaikkakin lain voimaantulo siirtyi vuodella.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä puuttua virvoitusjuomaveron niin sanottuun lisäveroon, joka on 1—4 markkaa litralta. Tätä niin sanottua pakkausveroa on perusteltu ympäristösyillä. Siinä on yksi merkillinen ongelma. Jos juoman kivennäisainepitoisuus on yli 500 milligrammaa per litra, siitä menee lisävero. Jos kivennäisainepitoisuus on alle 500 milligrammaa per litra, se on jo nyt verovapaa. Raja on täysin keinotekoinen eikä perustu mihinkään tieteelliseen tai koostumukselliseen näyttöön.

Raja ei ole mitenkään perusteltu, koska jo nykyisissä järjestelmissä sen ulkopuolelle jää noin 70 prosenttia juomapakkauksista, mutta sillä on kaupapoliittinen ja, tekisi mieli sanoa,

vaikka EU:ssa ollaankin, epäisänmaallinen vaikutus. Ranskalainen luonnon kivennäisvesi, kuten Evian, jonka kivennäisainepitoisuus on 497,5 milligrammaa per litra, on verovapaa, mutta heinolalainen erittäin hieno luonnon kivennäisvesi Viqua, jonka kivennäisainepitoisuus on niukasti yli 500 milligrammaa per litra, maksaa 3—4 markkaa lisäveroa per litra. Asiahan on nyt toki hoidettu niin, että Viqua saa poikkeuksellisesti verovapauden vuodeksi kerrallaan, mikä tietysti on hyvä asia, mutta teepä siinä sitten alan kehittämistä ja tulevaisuuden suunnitelmia. Tämä kaikki menee ymmärrykseni yli, mutta verojaosto on ollut kovana.

Ed. K a r p i o : Arvoisa rouva puhemies! Kun ensi vuoden budjetti annettiin syyskuussa, lähtökohtanahan oli se, että makeisveron kannosta olisi vuodenvaihteessa luovuttu, mutta valtiontaloudellisilla syillä esitetään vuoden lykkäystä. On laskettu, että sillä kerätään noin 150 miljoonaa markkaa.

Ed. Ala-Nissilä totesi, että se jossain määrin aiheuttaa kustannuksia makeisteollisuudelle. Viestit ovat kyllä olleet sellaiset, että ne kustannukset eivät ole suinkaan vähäisiä, vaan noin 50 miljoonan markan tappiot makeisteollisuudelle tästä siirrosta aiheutuvat, koska budjetointi ja markkinointi on tehty hallituksen esityksen mukaan. Tietenkin on hyvä, jos poliisit saavat lisää määrärahaa ja uusia teitä voidaan rakentaa, mutta mielestäni, arvoisa rouva puhemies, on väärin, että otetaan aina tällainen vertailukohta ja sillä perusteella nämä toimenpiteet tehdään.

Ed. Ala-Nissilä : Arvoisa rouva puhemies! Edustajat Ihamäki ja Karpio käyttivät hyvät puheenvuorot. Ed. Ihamäen mainitsema ongelma kivennäisveden osalta on yritetty jaostosakin selvittää ja hoitaa, mutta se törmääntyy sitten tekniikkaan ja viime kädessä tietenkin hallituksen verovalmisteluun. Se on myös ympäristöministeriön reviirillä.

Arvoisa puhemies! Kyllä tässä asiassa on tällaista vanhaa joululahjamentaliteettia ja -piirrettä. Kun havaitaan, että ahaa, tuosta voidaankin saada runsaasti 100 miljoonaa, se ripotellaan erinäköisiin hyviin kohteisiin. Mielestäni hallituspuolueiden ei tulisi menetellä näin vaan hallituksen tulisi mitoittaa oikein määrärahat. Esimerkiksi juuri poliisien määrärahat tulisi mitoittaa oikein jo lähtökohtaisesti eikä jättää eduskunnalle tällä vähän oudolla tavalla asioita hoi-

dettaviksi. Sittenkään se ei tullut riittävän hyvin hoidettua, ja ensi vuonna, ed. Vähänäkki, poliisin määrärahat eivät ole riittäviä. Me kaikki sen täällä tiedämme.

Näin ollen tässä tavallaan elintarviketeollisuuden kustannuksella eduskunta vähän palasi vanhaan joululahjarahakäytäntöön, ja mielestäni menettelytapaa on syytä tässä kritisoida.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Tämä makeis- ja virvoitusjuomaveron poistaminen näyttää olevan monitahoinen asia riippuen aina siitä, miltä kannalta sitä katsoo. Hampaiden hoidon kannalta, kun sokerin käyttö on vähentynyt ja makeisten käyttö yleensäkin, on päästy hyvin tuloksiin. Siinä mielessä ei soisi kovin ylllytettävän makeisten suurempaan käyttöön, mutta toisaalta EU:n kannalta pitäisi päästä tästä verosta eroon.

Hyvin merkittävä kohta minun mielestäni on se, että monet pienyritykset saavat tällä toimeentulonsa ja joissakin tapauksissa se on lisätoimeentulokeino maataloutta harrastaville tiloille, joilla ei yksistään aikaisemmillä alkutuotannon menetelmillä pystytty hoitamaan perheen elantoa. Toivoisi tämän mahdollisuuden tulevan heille veron poistamisella. Kuitenkin tässä nyt ilmeisesti on vain ajankohdan siirtäminen kyseessä. En näe sitä niin vaarallisena, vaikka se vähän siirtyy vielä.

Ed. L a i t i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tässä on todellakin makeisveron osalta kyse ajankohdan siirtymästä niin, että voimaantulosäännöstä muutetaan. Laki siltä osin ei tule voimaan ennen kuin 1.1.2000, ja tämä käytännössä todellakin tarkoittaa sitä, että valtio kerää vielä tätä veroa ensi vuonna noin 170 miljoonaa markkaa. Tosiasia on se, minkä täällä jo aiemmin sanoin. Tällä nyt katetaan niitä tiettyjä määrärahaerotuksia, joita budjetin osalta tehtiin. Niin kuin mainitsin, tämä olisi voitu hoitaa vähän toisellakin tavalla. On muistettava, minkä verran tässä nyt kaupalle ja teollisuudelle kustannuksia on tullut, kun ne ryhtyivät valmistelemaan sitä, että makeisvero ja virvoitusjuomavero poistuu 1.1.1999. Joka tapauksessa ilmeisesti puhutaan kymmenistä miljoonista markoista, joita syntyy tälle ketjulle niin sanottuja ylimääräisiä kustannuksia nyt. Kun ne tietävät, että makeisvero ei poistukaan, ne joutuvat takaisinhinnoitteluun. Tarkoitushan oli se, että makeisveron poistuminen menee suoraan hintoihin ja laskee sillä tavalla tietenkin hintoja.

Ed. M. Pohjola : Arvoisa puhemies! Minusta ed. Ala-Nissilä hurskastelee, kun hän puuu, että kysymys on joululahjarahoista. Kyse on veron jatkamisesta, ja verojen tarkoitus on kerätä valtiolle varoja. Verotulot eivät ole korva merkittyjä. Sitä vastoin valitettavaa on kyllä se, ettei kauppa voinut luottaa hallituksen esityksen toteutumiseen, ja tästä, kuten ed. Laitinen totesi, on kaupalle aiheutunut kustannuksia nimen omaan sen johdosta, että se oli ryhtynyt uudelleenhinnoittelemaan. Nuo kustannukset, sikäli kuin verojaostosta muistan, ovat eri arvioitten mukaan noin viitisen miljoonaa markkaa. Tämä on tietysti valitettavaa. Mutta laki on vasta sitten laki, kun eduskunta on sen säätänyt ja tasavallan presidentti on vahvistanut, ja tämä tulee ottaa vastaisuudessaakin huomioon.

Ed. Kuosmanen : Arvoisa rouva puhemies! Tämä Lipposen hallitus on harjoittanut erittäin vakaata talouspolitiikkaa näiden vajaan 4 vuoden aikana ensimmäisen kerran 20 vuoteen, eli todella yrittäjät ja liike-elämä ovat uskaltaneet tehdä sijoituksia ja investointeja sen takia, että on luotettu vakaaseen talouteen. Mutta nyt ensimmäisen kerran näiden 3,5 vuoden aikana elintarviketeollisuuden piirissä oleville yrittäjille tämä oli ikävä joululahja siinä mielessä, että moni yrittäjä oli jo investoinut uuden tuotantokapasiteetin kasvattamiseen sen takia, että makeisvero poistuisi vuodenvaihteessa. Varsinkaan ne yrittäjät, jotka tämän ovat tehneet, eivät kyllä hyvällä silmällä katso eduskuntaa, kun päätöksenteko on poukkoilevaa lainsäädännön osalta.

Yrittäjille noin 50 miljoonan markan tappio aiheutuu tästä ensi vuonna jo heti, koska investointia ja muita kaupan jakeluketjun sijoituksia ei saa nyt takaisin, koska 170 miljoonaa markkaa valtio kerää lisää makeisveroja vielä ensi vuoden aikana. Minä toivoisin, että jatkossa valtiovainvaliokunta harkitsisi enemmän niitä heijastusvaikutuksia, joita aiheutuu, kun tämmöistä epämääräistä, tavallaan lyhyen tähtäimen lainsäädäntöä tehdään.

Ed. M. Pohjola käytti hyvän puheenvuoron siitä, että valtio tarvitsee verovaroja, mutta kyllä verovarojen keräyspohja pitää miettiä, ennen kuin tämmöisiä päätöksiä täällä tehdään.

Ed. Rehn : Arvoisa puhemies! On todellakin valitettavaa, että monet lainsäädäntötoimenpiteemme ovat olleet tänä kautena sellaisia, että ennakoitavuus on puuttunut, ja tämä koskee niin yksityisiä ihmisiä kuin yrittäjiäkin. Tässä on yksi

esimerkki siitä, miten yritystoiminnalle on aiheutettu hämminkiä, kun menee näin myöhään, ennen kuin todellisia päätöksiä tulee asiasta.

Sitten toinen asia vielä, jonka haluaisin mainita, on se, että ulkomaisten makeisten hyöty kotimaisiin verrattuna nyt säilyy. Olemme saaneet tiedotusvälineistäkin lukea ja kuulla, miten ulkomaisissa makeiserissä on ollut vanhentuneita ja jopa pilaantuneita tuotteita. Todellakin soisi kotimaisten makeisten yleistyvän, eikä sitä saisi verotuksella haitata.

Ed. Aittoniemi : Rouva puhemies! Kyllä minä olen myös vähän sitä mieltä kuin aikanaan olin, kun oli puhe lainojen leimaveron pois pudottamisesta, millä valtion tuloja vähennettiin 1 miljardilla markalla. Olen sitä mieltä, että kyllä valtio tarvitsee tuloja, jotta se pysty hoitamaan ne velvoitteet, joita sillä on.

Makeisveron poistamisesta ei kukaan kansalainen tiedä eikä välitä siitä yhtään mitään. Jos heiltä kysytään, kumman teette, otatteko pastillin huuleen pari penniä halvemmalla vai annetaanko se raha poliiseille, jotta saadaan Suomeen poliiseja ja 170 miljoonaa lisärahaa vuodessa, niin olen varma, että 99-prosenttisesti ihmiset ovat sitä mieltä, että maksetaan makeisvero, mutta lisätään poliisien resursseja. Olisi ollut mukava kuulla siitä, kun ed. Laitinen sanoi, että tällä rahalla nyt sitten tehdään kaikkea hyvää. Yhtään selvitystä ei tullut siitä, mitä sillä saadaan aikaan. Ei ainakaan poliisin määrärahoja makeisvero lisää, se on ihan selvä asia. Teillä on pian tuhat poliisia, hakukielto mukaan luettuna, vaila vakanssia ja työtä, niin että tuskinpa te makeisilla sitä asiaa korjaatte. Aika epämääräisiksi jäivät ed. Laitisen näkemykset siitä, mitä asioita makeisverolla korjataan.

Ed. Ihamäki : Arvoisa puhemies! Haluan käyttää vielä toisen puheenvuoron, kun ed. Kuosmanen kaipaali heijastusvaikutuksia. Asiaa voidaan katsoa myös terveystaloudelta kannalta. Makeisveron poisto halventaa makeisten hintoja. Makeisten runsas käyttö koettelee hammas kiillettä ja hampaita sekä lisää hammaskariesta. Puhun nyt nimenomaan makeisverosta enkä kiennäisvesiverosta.

Jos jokin vero pitää olla, sen pitää olla nimenomaan tämän kaltainen kulutusvero, jonka kohteesta on ihmiselle terveydellistä haittaa.

Ed. Pulliainen : Arvoisa puhemies! Voin lämpimästi yhtyä niihin terveystaloudellisiin näkö-

kohtiin, joita ed. Ihamäki toi juuri esille. Niin ikään on miellyttävä tehtäväni yhtyä kerrankin ed. Aittoniemen äskeiseen lausuntoon, sillä kyllä se nyt sillä tavalla vain on, että kun persaukisen elämää tässä seuraa, niin asiat pitää laittaa jonkinlaiseen tärkeysjärjestykseen. Jos pistettäisiin pystyyn neuvoo-antava kansanäänestys, jossa huom! äänestysikäisiltä kysyttäisiin tärkeysjärjestykseen asettamista, niin kyllä epäilisin sillä tavalla, että makeisveron tuotto olisi enemmän kuin 170 miljoonaa markkaa, mikä se ensi vuonna tulee olemaan.

Sen sijaan siinä suhteessa tähän arvostelemaan puoleen voin niin ikään yhtyä teknisenä asiana, että tätä esitystä ei olisi missään nimessä saanut tänne tuoda. Kun tämä oli budjettiriihessä elokuun puolivälissä, silloin takapiruna siellä totesin, että ottakaa tämä ihmeellä pois, tässä ei ole tässä yhteydessä mitään järkeä. Niitä perusteluita, jotka silloin lausuttiin, en ilkeä toistaa eduskunnan pöytäkirjaan, ne olivat sen verran heiveröiset. Nyt ollaan juuri tällä tavalla liikenteessä kuin edustajat Kuosmanen ja Rehn äsken totesivat, että tässä kävi vähän ohkoosesti.

Ed. Laitinen: Arvoisa puhemies! Kyllähän paineet EU:n puolelta tulevat kasvamaan varsinkin, kun eduskunta nyt ilmeisesti tämän mietinnön ja lain hyväksyy, siihen suuntaan, että makeisveron pitää poistua.

Mutta ed. Rehn puuttui puheenvuorossaan erittäin tärkeään ja hyvin oleelliseen kysymykseen tämänkin asian osalta. Nimittäin ulkomaisten makeisten tuontihan on kasvanut hurjaa vauhtia. Erityisesti makeisten pimeä tuonti on kasvanut ja pimeä myynti lisääntynyt Suomessa, mikä merkitsee taas sitä, että harmaa talous on paisunut ja paisuu. Kyllä tällä tietty vaikutus myös siihen olisi ollut, että sitä olisi voitu hivenen ehkä hillitä.

Eihän nyt niin voi, ed. Aittoniemi, tehdä, että tässä ruvetaan makeisista kantamaan veroa niin, että poliisien toiminta turvattaisiin. Kyllä meidän pitää pystyä hoitamaan poliisiasiat muutoinkin. Poliisien määrärahoja tullaan hallituspuolueiden toimesta kyllä korottamaan hyvin todennäköisesti 30 miljoonaa markkaa. Tosin se ei ole varmasti ihan riittävä, mutta oikeaan suuntaan menevä.

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! Ed. Laitinen arvostelee aivan oikein, kyllä tämä niin täysin epäjohdonmukaista on, eivätkä tätä enää tässä vaiheessa mitkään terveyspoliittiset syyt

pelasta, että tämä koholla pidetään. Tässä käy nyt huonosti myös ksylytolille, koska sen verotomuudesta on tapeltu, ja nyt käy tällä tavalla.

Kyllä tämä on aika puhdas joululahjaraha. Siksi tätä pitää arvostella, niin kuin täällä on tehty.

Toinen asia tässä on, että hallitus vain lykkää ongelmia eteenpäin seuraavalle hallitukselle, kun se jättää tekemättä sellaisia rakennemuutoksia, (Ed. Pulliainen: Ahon hallitus ei pystynyt ollenkaan niihin muutoksiin!) joilla se pystyisi rahoittamaan pakolliset, jatkuvat lakisääteiset menot, joista se on pihistänyt. Ahon hallitus kyllä pystyi aivan hyvin poliisin määrärahat pitämään sellaisella tasolla, että tällaiseen rahoitukseen ei tarvinnut mennä. (Ed. Hämäläinen: Pienemmät ne silloin olivat!)

Kyllä keskustelu, joka tästä aikaisemmin käytiin, osoitti selvästi, että nykyisessä hallituksessa poliisin määrärahat ovat olleet aliarvostettuja. Kun ne nyt tällä tavalla tilapäisesti rahoitetaan, kyllä se hallituksen motiivit aika huonoon valoon laittaa.

Ed. Karpio: Arvoisa rouva puhemies! Se, kuuluuko makeisveroa periä vai ei, on tietysti jokaisen edustajan oman vakaumuksen asia. Minä protestoin asioiden huonoa hoitotapaa, kun lähtökohtana budjetissa oli, että makeisvero vuoden vaihteessa poistuu. Sitten tuli vihjailuja siitä, että sitä siirretään kolmella kuukaudella tai ajankohtaan 30.9. saakka. On aivan ymmärrettävää, että myös kotimainen makeisteollisuus piti lähtökohtana sitä, että vuoden vaihteessa ei enää makeisveroa peritä.

Kuten jo äsken totesin, vaikka valtio nyt saa verotuloja 150 miljoonaa markkaa lisää, niin uskon myös niihin laskelmiin, että kotimaisen makeisteollisuuden tappio on noin 50 miljoonaa markkaa.

Ed. Rimi: Arvoisa rouva puhemies! Henkilökohtaisesti olen pahoillani siitä, että makeisveroa ei voida poistaa vuoden 1999 alusta, ja syyt varsin hyvin tiedän. Silloin kun makeisveroasia oli lähetekeskustelussa, lausuin korokkeelta iloni siitä, että se ollaan poistamassa. Sillä on aika suuri merkitys ennen kaikkea tietenkin suomalaiselle makeisteollisuudelle, mutta myös muulle elintarviketeollisuudelle, kun tämä tulee heijastusvaikutuksena muihin elintarviketuotteisiin. Tätä tervehdittiin alan teollisuuden piirissä varsin suurella ilolla, koska kilpailu on äärimmäisen tiukkaa ja 3,50 markkaa makeiskilossa on paljon

rahaa, kun kovassa kansainvälisessä kilpailussa kamppaillaan. Olen hyvin murheellinen siitä, että lakia ei vuoden alusta saada voimaan.

En puhu pelkästään työnantajan puolta pitääkseni, vaan tunnen erittäin syvää huolta siitä, että sillä on iso vaikutus suomalaiselle elintarviketeollisuudelle. Näyttää valitettavasti olevan niin, että elintarviketeollisuus ei ole mitenkään lempilapsi. Meillä on korkea elintarvikkeiden arvonlisävero, jossa kamppaillaan kansainvälisen kilpailun kanssa, meillä on yli 10 prosenttiyksikköä EU:n keskiarvoa korkeampi tämäkin vero, ja toivoisin, että elintarviketeollisuuskin saisi ansaitsemansa sijan edes vastaisuudessa.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Lakiesityksen yhteydessä eduskunnan on mahdollista käyttää lainsäädäntövaltaa ja muuttaa hallituksen tekemää esitystä. En oikein ymmärrä, miksi tätä valtaa ei saataisi käyttää.

Esityksellä lykätään makeisveron poistoa vuodelta eteenpäin. Veron tuotto on noin 170 miljoonaa markkaa. Epäilemättä makeisteollisuudelle tästä aiheutuu ylimääräisiä kustannuksia, mutta ensisijaisesti kaupalle. Ylimääräiset kustannukset, jotka tulevat kaupalle, ovat sellaisia, että ne eivät tietenkään valtion taloudessa tunnu, mutta oletan, että lisäkustannuksista osa on sellaisia, jotka ovat järjestelmän muutoksen yhteydessä tulossa kuitenkin hieman pienempinä vasta vuoden päästä. Tämä päätös on minusta selkeä.

Mihin rahoja sitten käytetään? Mitään markkoja ei ole korvamerkitty, mutta valtiovarainvaliokunta on linjannut rahoja käytettäväksi hyvin tärkeisiin hankkeisiin, joista kärkipäässä ovat mielestäni erikoissairaanhoidon 100 miljoonaa markkaa ja lääkärinkoulutukseen käytettävät 10 miljoonaa markkaa. Lisäksi on mainittu poliisi, tiehankkeet, joukkoliikenne. Vielä hännänhuippuna voin mainita muun muassa ympäristöjärjestöt ja eräät muut hankkeet, joihin pienempiä summia siirretään. Lisäksi katetta saadaan eduskunnan lisärakennuksesta rahoja vähentämällä jne. Eli tämä on monimutkainen palapeli, jota valtiovarainvaliokunta tekee, mutta mielestäni makeisverolla on terveystaloudelliset perusteet. Myöskään EU:n aiheuttamat pakot eivät saa aikaan sitä, että olisi kovinkaan hankala tilanne, jos pidetään ensi vuonna yllä tämän vuoden verotuksellinen tilanne makeisten osalta.

Ed. Aaltonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Meidän täytyy muistaa, että elintarviketeollisuudessa työskentelee 300 000 ihmistä ja alkuteollisuudessa 100 000 eli noin 400 000 ihmistä. Tämä on eduskunnan viesti, että elintarviketeollisuus ei voi lisätä työpaikkoja, koska minun laskelmini mukaan nyt luvattu 170 miljoonaa olisi voinut mahdollistaa noin 7 000—10 000 uutta työpaikkaa.

Kysynkin ed. Aittoniemeltä, eikä poliisitoimi pitäisi jatkossa hoitaa eri tavalla. Kun poliisitoimen ensi vuoden budjetti on 2,688 miljardia markkaa, niin eikä jatkossa eduskunnassa olevien edustajien pitäisi toimia siihen suuntaan, että poliisitoimi saisi 100 miljoonaa markkaa per vuosi seuraavan neljän vuoden aikana? Eli pyritään 3 miljardiin markkaan poliisitoimen budjetissa eikä vain näitä 300 000:n makeiseriä syötettä, että tällä tavalla annetaan joululahjaa poliisille. Minusta se on väärin, että rinnastamme makeiset ja poliisit. Minusta on poliisin aliarvostamista, jos tähän mennään, että makeiset ja poliisit pannaan samaan laivaan.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Hätkähdin ystäväni ed. Kuosmasen äskeistä oletusta siitä, että tulisi 7 000—10 000 uutta työpaikkaa, jos tämä 170 miljoonaa markkaa jätettäisiin makeisveron tuottoa perimättä tulevana vuonna. Tämä ei voine pitää paikkaansa. Sehän merkitsee sitä, että olisi miljardi-investointi tähän alaan, joka käyttää sokeria yhtenä raaka-aineena. Tämä ei voine pitää paikkaansa.

Sen sijaan niitten 300 000 työpaikan tulevaisuus, jotka, ed. Kuosmanen, aivan oikein mainitsitte äsken, on kiinni siitä, onko meillä maatalouden alkutuotantoa vai ei. Se on vaakalaudalla. Jos Agenda 2000 menee poskelleen ensi keväänä tai ensi vuoden aikana, niin sen jälkeen hymy hyyytyy, ja siitä makeisvero on kuin peanuts tai jotakin vielä vielä paljon vähemmän.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! En halua tästä jatkaa, mutta ed. Kuosmaselle täytyy vastata, että ei nyt niin pidä makeisia ja poliisia erottaa. Kyllä pastilli sulaa poliisinkin huulella, ei siinä siinä mielessä ole mitään. Mutta tämä 170 miljoonaa markkaa oli yleinen esimerkki, koska poliisikysymys otettiin jonkinlaiseksi vertailukohdaksi ja esimerkiksi. Eihän nyt toki makeisverolla poliisin tehtäviä hoideta, se on selvä asia.

Siinä mielessä ed. Kuosmanen oli aivan oikeassa, että pitää lähteä tekemään joka vuosi

poliisiin määrärahoissa 100 miljoonan markan peruskorotus. Aikanaan kihlakuntaudistuksen yhteydessä — tämä asia, rouva puhemies, ei liity kyllä makeisveroon ollenkaan, mutta jos saan viedä tämän loppuun — poliisi verrattuna muihin kihlakunnan osiin, syyttäjään ja ulosottotoimintaan, jäi reippaasti alapuolella lähtökohdisa. Tämä kuoppa täytyy täyttää, ja se on myös ministeri Niinistön tiedossa. Olette aivan oikeassa, 100 000 vuodessa on saatava lisää, mutta en tarkoita, että sitä makeisverosta missään tapauksessa tehdään. Kyllä rahojen täytyy tietysti muualta löytyä.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Minun on hieman vaikea ymmärtää, mistä johtuu se väheksyntä, että jos makeisveron tuotolla rahoitetaan joitain hankkeita, se olisi sen vähempiarvoista kuin jos sama asia rahoitettaisiin jollain muilla veroilla. Niin kuin äsken totesin, ei näitä rahoja ole sen tarkemmin korvamerkitty, mutta on aivan selvää, että tilanteessa, jossa valtio on hyvin voimakkaasti velkaantunut ja jossa pitäisi pyrkiä siihen, että velan määrä saadaan vähentymään, valtiovarainvaliokunnan täytyy tasapainottaa lisämenoehdotukset tavalla tai toisella, joko sillä tavalla, että lisätään verotuottoa tai vähennetään joitain muita menoja. Näitä molempia toimia valiokunta on nyt harjoittanut. Minusta lopputulos on kohtalaisen tyydyttävä. Saadaan eräitä ongelmia ratkaistuksi.

Makeisveron jatkaminen vuodella ei ole täysin ongelmatonta, mutta monien muiden ongelmien keskellä kuitenkin se on pienemmästä päästä. Jos mietitään, millä tavoin makeisveron lasku vaikeuttaa, niin osa varmasti siirtyy kaupan katteeseen. En usko, että täysimääräisesti tämä lasku siirtyy makeisten hintoihin. Täysimääräisesti myöskään hintojen lasku ei heijastu sillä tavoin, että kysyntä kasvaisi ja sillä tavalla syntyisi uusia työpaikkoja, koska totta kai myös makeisten kysynnässä on hintajousto. En tiedä, onko tästä asiasta tutkimuksia, mutta varmaan näin on asiantilaa.

Eli kysymys on tietenkin monimutkainen. Opposition puolelta on hyvin helppo esittää, että on paljon epäkohtia, joihin tarvitaan lisää määrärahoja, mutta siellä ei ole paineita toisaalta sen suhteen, että näitä esityksiä tasapainoitettaisiin. Epäilenpä, että vastalause, jota keskusta on lyhyesti esitelletty valtiovarainvaliokunnassa, saisi aikaan toteutuessaan hyvin suuren vajeen budjettiin.

Ed. R i m m i: Rouva puhemies! Kuten jo edellisessä puheenvuorossa sanoin, olen murheellinen siitä, että makeisveron poistoa ei saatu ensi vuoden alusta voimaan. Sen sijaan pidän ihan hyvinä niitä kohteita, joihin makeisveron tuotto nyt aiotaan käyttää. Siinä mielessä itselläni ei ole pienintäkään kritiikkiä esitettävänä.

Sen verran haluaisin korjata täällä esitettyä ajatusta siitä, että elintarviketeollisuudessa olisi niin paljon väkeä kuin ed. Kuosmanen totesi. Koko elintarviketjetussa on kyllä varmaan 300 000—400 000 henkeä, mutta elintarviketeollisuudessa yksistään on 40 000 työntekijää.

Mitä tulee siihen, kun ed. Pulliainen viittasi, että jos Agenda 2000 menee poskelleen, se on erittäin suuri ja vaarallinen asia, niin siitä olen ed. Pulliaisen kanssa ihan samaa mieltä. Meidän pitää kyllä pitää huolta siitä, että näin ei käy, koska sillä on myös suomalaiselle elintarviketeollisuudelle raaka-aineen saannin ja muun osalta erittäin ratkaiseva merkitys.

Ed. P u l l i a i n e n: Arvoisa puhemies! Kun minulle tarjoutuu nyt 12 vuoden aikana ensimmäinen kerta fanaattisesti puolustaa ed. Aitto- niemen näkökohtia, niin käytän täysimääräisesti sen tilaisuuden hyväkseni. Kun täällä on väitetty, että poliiseilla ja makeisverolla ei olisi mitään yhteyttä toisiinsa, niin olen ed. Aitto- niemen kanssa aivan samaa mieltä, että on. Jos makeis- vero poistetaan, niin se merkitsee sitä, että poliisit ottavat yhä enemmän kiinni hampaattomia rosvoja.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 212/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 16/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelu:

Ed. L a i n e: Arvoisa puhemies! Tämä laki on tarpeellinen, mutta pitää muistaa, että on esitet-

ty, että valvontaviranomaiset saisivat tutkia ja dokumentoida maasta vietäviä kulttuuriesineitä ja näin nopeuttaa tiedonsaantia ja päätöksentekoa.

Sivistysvaliokunta aivan oikein katsoo, että tähän liittyvä kuvallinen dokumentointioikeus tulee tekijänoikeuslainsäädäntöä kehittäessä ottaa rajoitussäännöksillä huomioon. Tämä on mielestäni tärkeä seikka, joka tulee ottaa vakavasti näinä aikoina, jolloin tekijänoikeuksia ollaan muuttamassa tekijöille huonompaan suuntaan varsinkin EU:n taholta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys Chilen kanssa tehdyn sosiaaliturvasopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 257/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 31/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 31.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi tartuntatautilain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 231/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 32/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 32.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 246/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 33/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 33.

Keskustelu:

Ed. M. Pietikäinen: Fru talman! I propositionen föreslås att lagen om planeringen av statsandel för social- och hälsovården ändras så att den riksomfattande planen ersätts av ett mål- och verksamhetsprogram för social- och hälsovården med ett separat beslut om resurserna för den kommunala social- och hälsovården. I programmet skall noggrannare än förut godkännas åtgärder som behövs för att uppnå målen. Man försöker också förbättra kommunernas engagemang i uppnåendet av målen.

Nedskärningarna i statsandelarna under 90-talet har inneburit problem för många kommuner. Under åren 1996—1998 uppgick de egentliga nedskärningarna i statsandelarna och de uteblivna prisjusteringarna till sammanlagt 8,9 miljarder mark. Under samma tid ökade dock kommunernas egna skatteinkomster med cirka 7 miljarder mark. Kommuner i ekonomiskt trångmål kan få behovsprövat stöd. I år har 67 kommuner beviljats sammanlagt 200 miljoner mark. Nedskärningarna i statsandelarna görs inte längre nästa år.

Valtionosuusleikkaukset ovat 90-luvulla aiheuttaneet ongelmia monille kunnille. Vuosina 1996—98 varsinaiset valtionosuusleikkaukset ja poisjääneet hinnantarkistukset olivat yhteensä 8,9 miljardia markkaa. Samanaikaisesti kuntien omat verotulot kuitenkin kasvoivat noin 7 miljardilla markalla. Taloudelliseen ahdinkoon joutuneet kunnat voivat saada ja ovatkin saaneet tarveharkintaista tukea. Tänä vuonna 67 kunnalle on myönnetty yhteensä 200 miljoonaa markkaa. Valtionosuusleikkauksia ei tehdä enää ensi vuonna.

Rahan puutteen ei tarvitse merkitä idearikauden ja hyvien palvelujen puutetta. Selvitykset

osoittavat, että köyhimmät kunnat eivät välttämättä hoida esimerkiksi vanhuksiaan huonoimmin tai että rikkailla kunnilla on hyvä vanhustenhuolto. Ei ole pelkästään kysymys rahasta vaan myös priorisoinneista ja asenteista. Jos halutaan, niin tulosta syntyy.

Den kommunala social- och hälsovården finansieras till cirka 65 procent av kommunen självy, till ungefär 25 procent med statsandelar, som inte är öronmärkta för något speciellt ändamål, och till omkring 10 procent med klientavgifter.

När det gäller den statliga finansieringsandelen anser jag personligen att en revidering av statsandelssystemet borde ingå i nästa regeringsprogram. Statsandelssystemet borde bli mindre schablonmässigt och i större utsträckning än för närvarande ta i beaktande de verkliga förhållandena i kommunen. Anslag kunde öronmärkas för speciella ändamål, t.ex. för handikappservice och åldringarnas långvård. Dessutom kunde utjämningsfonder, så som t.ex. den aktuella utjämningsfonden för barnskyddet, inrättas för exceptionellt höga kostnader.

Mitä tulee valtion rahoitusosuuteen, olen sitä mieltä, että valtionosuusjärjestelmän uudistaminen on otettava mukaan seuraavaan hallitusohjelmaan. Valtionosuusjärjestelmän kaavamaisuutta olisi vähennettävä ja kunnan todelliset olosuhteet huomioitava paremmin. Mielestäni määrärahoja voitaisiin korvamerkitä erityisiin tarkoituksiin, esimerkiksi vammaishuoltoon ja pitkäaikaishuoltoon. Tämän lisäksi mielestäni on oikea suunta, että perustetaan kuntien välisiä tasausrahastoja poikkeuksellisen korkeita kustannuksia varten. Esimerkiksi lastensuojelun tasausrahasto on tärkeä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on vanhus-tenhuoltoa ja pitkäaikaishuoltoa käsitelty useaan otteeseen. Valiokunnassa olemme yhtä mieltä siitä, että toimenpiteet ovat tarpeen monilla eri alueilla. Olemme muun muassa vaatineet riittävän ja ammattitaitoisen henkilökunnan palkkaamista ja työmenetelmien kehittämistä. Haluamme, että hoidolle asetetaan tiukemmat kriteerit ja hoidon laadun seuranta parannetaan. Olemme korostaneet valtiovallan vastuuta siitä, että kunnille annetaan riittävät taloudelliset voimavarat, ja valiokunta on kääntynyt sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, työministeriön ja sisäministeriön puoleen ja perännyt toimenpiteitä.

Sosiaalivaliokunnan kannanotto mietinnössä on tärkeä. Se on johdonmukainen ja oikean suuntainen, kun valiokunta toteaa seuraavaa: ”Valiokunta pitää tärkeänä, että kunnille asetetaan tavoitteita sekä selvitetään mahdollisuudet asettaa määrällisiä ja laadullisia kriteereitä ja vahvistaa ohjaus- ja valvontakeinoja sosiaali- ja terveydenhuollossa.”

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä on hallituksen esitys, jonka mukaan valtioneuvoston vuosittain hyväksymä valtakunnallinen suunnitelma korvataan nelivuotiskausiksi hyväksyttävällä sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmalla ja vuosittain hyväksyttävällä erillisellä päätöksellä kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon voimavaroista.

Meillähän on viime vuosina eduskunnassa ollut vallalla linja, että yhä enemmän päätäntävaltaa ihmistä lähellä olevissa asioissa siirretään kuntiin. On ajateltu, että kunnissa tiedetään parhaiten, mikä on niiden asukkaille hyvää ja tärkeää, ainakin paremmin kuin pääkallonpaikalla. Niinpä kuntien päätäntävaltaa on lisätty muun muassa siirtämällä opetussuunnitelmien tekeminen kuntiin. Kuntien päätäntävaltaa on lisätty myös valtionosuus uudistuksella, joka antoi könttäsumman kunnille rahaa sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja opetustoimeen, ja myöskin kuntalaki antoi kunnille melko pitkälle menevät oikeudet järjestää oma hallintonsa.

Valtion ohjaus sosiaali- ja terveystoimessa on muuttunut voimakkaasti viimeksi kuluneiden parinkymmenen vuoden kuluessa. Menettelytapoihin ja normeihin perustunut ohjaus ja tähän liittyneet alistusmenettelyt ovat muuttuneet toisaalta yleisiä linjauksia ja painopisteitä koskevaksi niin sanotuksi informaatio-ohjaukseksi, toisaalta valtionosuuksien perusteita ja perustamiskustannushankkeita koskeviksi päätöksiksi. Tapahtunutta kehitystä on yleisesti pidetty myönteisenä. Kuntien liikkumavara on kasvanut toiminnan järjestämisen ja palvelujen tuottamisen organisoinnissa, ja toisaalta valtionosuudet, siis valtion rahoitusosuudet, voimavarapäätöksiä tehtäessä ovat selkeästi alentuneet.

Teknisesti käytännössä on muodostunut tilanne, jossa valtio sekä luo sosiaali- ja terveystoiminnalle linjauksia että tekee varsin operatiivisia voimavara- ja rahoituspäätöksiä kuntien järjestämisvastuuseen liittyvistä asioista. Tavoiteohjauksen ja voimavaraohjauksen erottaminen toisistaan onkin luontevaa ja siinä mielessä valmistellut lakimuutokset perusteltuja.

Muodostuu siis uusi suunnittelu- ja ohjauksenkäytäntö. Keskeistä siinä on se, mitkä ovat tavoitesuunnittelun ja toimintaohjelmien sisällöt. Kysymys on siitä, miten tavoitteita asetetaan ja toimintaohjelmia kuvataan. Vastaavasti voimavaroajauksessa on olennaista se, kuinka oikeudenmukaisia ja analyttisiä ovat voimavarapäätösten perusteet kuntien kannalta.

Viime aikoina on käynyt ilmi, että eri kunnat ovat vaihtelevasti onnistuneet hoitamaan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviään. Joissakin kunnissa on onnistuttu paremmin ja joissakin huonommin. Erot esimerkiksi vanhustenhoidon tasossa ja laadussa ovat saattaneet poiketa suurestikin naapurikunnissa, ja terveydenhoidon menot ylittäänsä, erityisesti erikoissairaanhoidon, vaihtelevat kuntakohtaisesti, ja tämä on herättänyt suuresti keskustelua.

On herätelty myös ajatusta, että kaikki ei olekaan mennyt niin hyvin kuin ajateltiin silloin, kun päätävävaltaa siirrettiin näinkin paljon kuntiin, ja on ajateltu, että valtion kontrollia ja ohjausta pitäisi kenties lisätä. Tästä on nyt jatkossa keskusteltava, seurattava tilannetta, mutta pidettävä koko ajan mielessä, että tärkeintä on kansalaisten hoito eikä hallinnointi.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Haluan yhtyä niihin kollegoihin, jotka ovat viitanneet valiokunnan kannanottojen perusteluihin sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä n:o 33, valiokunnan painottamaan tavoitteiden asettamiseen, mahdollisuuksien selvittämiseen, määrällisiin ja laadullisiin kriteereihin, jotka pitäisi kunnalla olla, kun se toteuttaa vastuutaan sosiaali- ja terveyshuollosta.

Kun viime vuosien aikana jatkuvasti valtiovalan mahdollisuus seurata ja ohjata sosiaali- ja terveydenhoidon toteuttamista ja toteutumista on vähentynyt ja heikentynyt ja kun, kuten aivan oikein on todettu, kunnat ovat hyvin eri tavalla suhtautuneet mielestäni toiseen kaikkein tärkeimmistä peruspalvelujen toteuttamistarpeista eli sosiaali- ja terveydenhuollon hyvän tason aikaansaamiseen, niin kyllä tässä on syytä muuttaa nyt todellakin kurssia eli palauttaa ohjaavuutta. Lääninhallitukset eivät ole siihen pitkään aikaan pystyneet. Nyt vaaditaan valtiovalan puolelta myös aivan selviä budjettipäätöksiä tässä asiassa eli rahojen korvamerkitsemistä ja sen valvomista, että erikoissairaanhoidon, kotisairaanhoidon, yleensä terveyskeskusten toiminta eivät heikkene entisestään.

Mielestäni, arvoisa puhemies, tätä heikenty-

mistä tapahtuu siis kaikilla tasoilla: erikoissairaanhoidon tasolla, kuntien oman terveyskeskustoiminnan toteuttamisessa ja myös vanhustenhoidossa. Tämä linja ja kehitys pitäisi saada loppumaan.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Haluan toistaa saman, minkä mainitsin jo aikaisemmassa puheenvuorossani, että lakeja säädetessä ennakoitavuutta tulisi pitää arvossa. Tämä koskee yksityisiä kansalaisia ja yrityksiä, mutta myös kuntia, joiden toimintaa tulisi arvostaa sillä, ettei poukkoilevalla lainsäädännöllä luotaisi epävarmuutta ja vaikeutettaisi päätöksentekoa. Henkilöstön, tilojen ja laitteistojen resurssit on helpompi mitoittaa järkevästi ja pitkäjänteisesti, kun suunnittelujakso on pitempi.

En ole ehtinyt tutustua kaikkiin yksityiskohtiin, joita lakiesitykseen sisältyy, mutta vaikuttaa siltä, että peruseriaate ainakin on hyvä sikäli, että entistä paremmalla ennakoitavuudella mahdollistetaan järkevä suunnittelu.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Tämä esitys, kuten täällä on jo käytetty puheenvuoroja, liittyy hyvin pitkälti siihen keskusteluun, jota on käyty tässä talossa jo viime keväästä lähtien sosiaalivaliokunnan järjestettyä avoimen kuulemisen vanhustenhuollosta, kirjelmöityä, kuten on täällä mainittu, sosiaali- ja terveysministeriön ja muiden ministeriöiden kanssa.

Tämä liittyy oleellisesti myös keskustan esittämään välikysymykseen siltä osin, että keskustan välikysymyksessä, joka osui juuri päivään, jota edellisenä päivänä valiokunta yhteistyöllä oli saanut valmiiksi kirjelmän sosiaali- ja terveysministeriöön, sisäministeriöön, työministeriöön ja valtiovarainministeriöön. Saman suuntainen, ei ihan samasanainen välikysymys toi julki sen, että asioita ei kyetä hoitamaan.

Kun käsitelimme samanaikaisesti tätä nyt käsittelyssä olevaa valtion suunnitelman muuttamista nelivuotiskautiseksi, asiantuntijat, jotka olivat Kuntaliitosta, tai yhtä hyvin pienen kuin suuren kunnan edustajat kävivät ilmoittamassa, että tarvitaan runsaasti lisää rahaa, mutta ei pienimmäskään määrin ohjantaa puhumattakaan valvonnasta. Tämä tuntui olevan asian suurimpia ongelmia.

Silloin, kun aikanaan valtionosuusuudistusta tehtiin, jolloin tänä päivänä ministerinäkin toimivia henkilöitä istui sosiaalivaliokunnan jäsenenä, puhuimme siitä, että tämä saattaa pahimmissa tilanteissa johtaa siihen, että kuntien asukkaat

ovat eriarvoisessa asemassa, koska ei ole kysymys pelkästään rahasta, vaan kysymys on rakenteista ja myös arvoista ja asenteista. Muutamit silloiset valiokunnan jäsenet ovat sanoneet paikan päällä ja lausuneet valiokunnassa, että on harhaoppisuutta kuvitella, että kunnat joutuisivat siihen tilanteeseen, jossa nyt tänä päivänä olemme. Kuitenkin silloin kirjattiin, että tilannetta on seurattava ja tarvittaessa lisättävä kriteerejä ja huolehdittava siitä, että palvelujen saatavuuden taso säilyy.

Tästä syystä halusimme nytkin mietintöön lisätä kappaleen siitä, että olemme menossa kohti tilannetta, jossa emme palaa siihen, jolloin valtionosuusuudistuksen myötä joka kuitti tarkistettiin tai että toimintaa suunniteltiin sen mukaisesti, saako siihen valtionapua vai ei, vaan siihen, että ne rahat, jotka on väestöpohjan ikäjaotuksen perusteella kunnille annettu, käytetään sen väestöosan palveluihin.

Mielenkiintoista oli se, että juuri tuoreen välikysymyksen käsittelyn jälkeen kuitenkin keskustan edustajat Hannes Manninen ja Juha Rehula halusivat jättää vastalauseen, joka oikeastaan toi aika hyvin oikeaan valoon keskustan jättämän välikysymyksen: Kysymys ei ollutkaan palvelujen järjestelämisestä vaan siitä, että kuntien asenteelliseen toimintaan ei ole lupa puuttua ja halutaan populistisesti käsitellä ihmisten hätää.

Kuntaliiton kanta tuli mielenkiintoisesti esiin siltä osin, arvoisa puhemies, että juuri käsitelty, edellisenä asiana ollut tartuntatauteja koskeva lakimuutos käsittelee sellaista tartuntatautia, joka on hyvin harvinainen, jota löytyy maailmasta, siis koko maailmasta, 30 kappaletta. Kuntaliitto asiantuntijana tuli ilmoittamaan, että on huomioitava, että tämä varmasti aiheuttaa nyt kunnille lisäkustannuksia ja kuntien valtionosuutta on nostettava. Muistutan, että näitä sairauksia oli 30 koko maailmassa. Tämä kertoo asenteista.

Ed. P e r h o : Arvoisa puhemies! Asiantuntijakuulemisessa valiokunnassa todellakin tuli esille Kuntaliiton yllättävän jyrkkä kanta jo lakiesityksen sisältöön eli siihen, että tällä lailla annettaisiin tavoite- ja toimintaohjelmaa tukevia ohjeita ja sisällytettäisiin toimenpide-ehdotuksia. Mielestäni kuitenkin kaikkein tärkeintä olisi se, että kaikki seurantatieto olisi käytettävissä sellaisten kuntien innovaatioista, uusista ratkaisuista, jotka ovat saaneet esimerkiksi vanhustenhuoltonsa hyvin toimimaan siten, että laatu—hinta-suhde on hyvä jnp. Miten näitä

malleja siirretään niihin kuntiin, joissa kustannukset saattavat olla vanhusta kohti kaksinkertaiset verrattuina asiansa hyvin hoitavaan naapurikuntaan ilman, että hoito olisi tasokkaampaa, ja ilman, että palvelujen käyttäjät olisivat tyytyväisempiä? Informaatio-ohjauksen teho jää totta kai puolitiehen, mikäli näitä erilaisia ratkaisumalleja ei ole jalostettu tarpeeksi yksityiskohtaisiksi ja konkreettisiksi, kunnan päättäjien ja viranhaltijoiden omaksuttaviksi. Uskon, että juuri kokeilu- ja kehittämistoiminnan kautta ratkaistaan osa siitä ongelmasta ja kustannuskriisistä, jonka seurauksena monissa kunnissa peruspalvelujen järjestäminen on heikolla tolalla siten, että se antaa perustellusti arvostelun aiheutta.

Kunnilla on sillä tavalla tutkiskelun paikka, että mikäli sellaisissa lakisääteissä ihmisten elämänhallintaan, pärjäämiseen liittyvissä tehtävissä, joita lainsäädäntö edellyttää, eikä vain lainsäädäntö vaan nimenomaan inhimillinen kohtelu, esiintyy liikaa puutteita, siitä seuraa väistämättä se, mitä Kuntaliitto eniten vastustaa, eli on oltava jokin taho, joka katsoo perusoikeuksien toteutumisen perään. Valiokunnassa on myös keskusteltu perusturvalautakunnan tehtävästä. Peruslautakunta tällä hetkellä ei pahemmin pysty asioihin puuttumaan. On tavallaan kaksi tietä, tiukemmat normit ja ohjeet tai toisaalta se tie, että on puuttomismahdollisuuksia. Kun me olemme nyt kokeilleet uuden valtionosuuslainsäädännön mukaista käytäntöä, en vielä olisi valmis perääntymään kaikilta osin hyvin tiukkaan normiohjaukseen, mutta me emme voi täällä sivusta katsoa tilannetta, jossa on havaittavissa aivan selkeitä laiminlyöntejä, jotka eivät kiistattomasti johdu vain ja ainoastaan huonosta taloustilanteesta, vaan voivat johtua vääristä valinnoista tai voivat johtua siitä, ettei ole halua tai kykyä omaksua uusia toimintamuotoja.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Haluan tässä yhteydessä todeta ed. Puiston puheenvuoron johdosta, että hän jatkaa sitä tyypillistä sosialidemokraattista linjaa, jonka mukaan köyhyys voidaan lailla poistaa maasta. Olisi jo vähitellen aika uskoa, että se ei pidä paikkaansa, vaan todella, jos me haluamme terveyden- ja sosiaalitoimen järjestelmämme panna tässä maassa kuntoon, tarvitaan tuoretta, selvää rahaa, jolla se asia voidaan hoitaa. Valtionosuusjärjestelmää syytetään tästä, mutta jos olisi toimittu sen alkuperäisen lainsäädännön tasolla myös taloudellisesti, kaikki olisi mennyt hyvin,

ellei Lipposen epäsosiaalinen hallitus olisi leikannut täysin kohtuuttomasti kuntien menoja.

Edelleen ihmettelen myös, että kokoomus on samalla linjalla, että lailla köyhyys poistetaan tästä maasta. Luulisi jo historiasta sen verran opitun, että näin ei voida menetellä. Tämähän vain osoittaa — lausumat valiokunnan enemmistön taholta — että halutaan paeta vastuuta pykälien, säännösten, ohjeiden ja määräysten taakse, ja sillä ette niin helposti selviä. Te olette täydellisesti vastuussa sosiaali- ja terveystoimen vakavasta heikentämisestä tässä maassa.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Minäkin pyysin puheenvuoron ed. Puiston puheenvuoron johdosta, ja on suurin piirtein samanlaisia ajatuksia kuin ed. Mannisella. Ed. Puisto, te arvostelitte keskustan välikysymystä, mutta kun toivon mukaan olette seurannut keskustelua vuoden päivät esimerkiksi vanhustenhoidon tilasta, teidän pitää tunnustaa, että puutteita on. Nyt sitten tule se kysymys, josta käyttivät puheenvuoron edustajat Perho ja Puisto, kuka tästä ensisijaisesti kantaa vastuun. Aika paljon totuuden ohi puhutaan, jos ei tunnusteta sitä, että pääasiassa vaikeudet johtuvat taloudesta ja ensisijaisesti erot vielä siitä, että kuntien talous on joutunut vielä eri tavalla huonoon tilaan valtionosuusleikkausten johdosta. Siinä mielessä vastuu ensi sijassa on hallituksella. Tietysti on totta se, minkä ed. Perhokin totesi, että on suuria eroja palvelujen järjestämisessä, mutta eivät ne muutu sillä, että pelkästään syytetään kuntia, kun ei ole yhtä kuntatyyppiä, joka olisi tässä enemmän epäonnistunut, ja varmasti tässä kehittämistä tarvitaan.

Mutta vielä siihen kysymykseen, pystyykö kunta esimerkiksi pakolla tai valtion sanelemana jotakin tekemään. Meillähan on korvamerkittyä rahaa. Meillä on subjektiivisia oikeuksia. Meillä on lain säätämiä velvoitteita. Tässä viidakossa, jos näin ohjataan, eivät silloin ainakaan pienimpien ryhmien palvelut tule järjestettyä eikä taroituksenmukaisuus toteudu. Sittenkin valtionosuusuudistuksessa oli enemmän järkeä, että paikallisesti tiedetään, kun resursseja annetaan, ja myös silloin palvelut tulevat hoidettua.

Ed. A n t v u o r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kemppaisen puheenvuoron johdosta haluaisin sanoa, että totta kai tietysti aina on rahastakin kysymys ja kunnat ovat erilaisia, mutta esimerkiksi täällä pääkaupunkiseudulla, josta nyt on paljon julkisuudessaakin kes-

kusteltu, on kysymys muustakin. On kysymys siitä, että silloin aikoinaan, kun oli paljon rahaa, rakennettiin esimerkiksi sairaaloita ja laitoksia joka niemeen, notkoon ja saarelmaan ja nyt ei sitten kukaan uskalla tehdä näitä leikkauksia tai todeta, että tuolla on liikaa noin ja noin monta sairaalaa esimerkiksi, että lakkauteetaan, ajetaan ne alas, jolloin sitten jää jälkeen jääville enemmän resursseja. Tällä hetkellä supistetaan vähän joka paikasta, ja silloin kaikki voivat huonosti.

Sitten tietysti vastuukysymys on erittäin mielenkiintoinen ja suuri kysymys. Jos olisikin käyty välikysymyskeskustelu julkisen vallan vastuusta, se olisi ollut tavattoman hyvä kysymys, joka ei ole mikään pieni asia, jota on syytä miettiä.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! On hyvä jatkaa ed. Antvuoren puheenvuorosta, mikä on julkinen vastuu? Virallisesti ja hallitusmuodon mukaan se kuuluu sekä valtiolle että kunnille, mutta kun puhutaan siitä, miten kunnat menettelevät, on tilastollisesti todistettavissa, että tämä ei ole pelkkä rahakysymys. Keskustapuolueen on todella syytä miettiä, onko aseenteissa korjaamisen varaa. Toistan välikysymyksessä esiin tuomani numeraalisen faktan, että keskustapuolue on suurin valtuustoryhmä maamme 289 kunnassa ja 155 suomalaisessa kunnassa keskustapuolueella on enemmistö valtuustossa. Eikö tämä kerro niistä aseenteista, joita kunnissa toteutetaan? Sen sijaan harkinnanvaraisten tukien määrä on tuntuvasti lisääntynyt kunnille, ja on varmasti syytä jatkossa tehdä taloudellisen rahavirran uudelleenarviointia, mutta samanaikaisesti on myös valtion maksumiehenä tiedettävä, mihin nämä rahat käytetään valtaosassa maamme kunnista, joissa keskusta niillä rahoilla huseeraa.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Keskusta on todella iso kuntapuolue ja huseeraa kunnissa sillä tavalla, että se järjestää palveluita niin hyvin kuin se pystyy. (Ed. Puisto: Välikysymyksessä sanotte, ettei se ole järjestänyt!) — Kyllä, ja kun katsotaan esimerkiksi tiettyjä osa-alueita, työllisyyden hoitoon uhrattavat määrärahat, päivähoidonkin ongelmat ym. palvelut, mielestäni niillä resursseilla järjestettyinä ne kestävät kritiikkiin.

Ed. Antvuorelle: Sitä vartenhan välikysymys tehtiin, että keskustelu olisi käyty nimenomaan julkisen vallan vastuusta, ja ehkä se vain ei onnistunut sen takia, että hallituksen taktiikka oli, niin kuin täällä oli, kertoa, että asiat ovat kunnossa, ei

ole ongelmia, että hallituksella on hyvä tahto. Kuitenkin se on koko tämän vajaan nelivuotiskauden toteuttanut sitä tahtoa sillä tavalla, että se on ottanut resursseja pois.

Mitä sitten tulee mahdolliseen rakentamiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa, minusta pääkaupunkiseudulta kauemmas ei kovin paljon pitäisi arvostella. On totta, että rakentaminen aloitettiin pohjoisesta etelään, mutta on turha olla kaateellinen siitä, koska kävihän monesti niin, että pääkaupunkiseutu ei edes ottanut valtion voimavaroja vastaan, kun niitä tarjottiin rakentamiseen.

Jos päällekkäisyyksistä puhutaan, eikö juuri Helsingin terveydenhuollon kaikkea muuta kalliimpi järjestelmä osoita, että karsittavaa olisi nimenomaan tällä alueella? Tiedämme, että on tiettyjä ongelmia joidenkin aluesairaaloiden ym. toiminnassa eikä vielä ole löytynyt ehkä parasta rakenteellista järjestelmää, mutta rakenteellinen uudistus on ennen kaikkea jäljessä pääkaupunkiseudulla.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kemppaiselle: Juuri tätä tarkoitin välikysymyksen kaksinaamaisuudella. Kun luette oman välikysymyksenne, omia puheenvuoronne, muun muassa ed. Hyssälän aika karmaisevan kuvan terveydenhuollosta maassamme, se ei ole nyt yksissä sen kanssa, että juuri äsken sanoitte, että kun tuntuva valtaosa maamme kunnista on keskustalaisia ja keskustalaisten käsissä, te olisitte hoitaneet asianne hyvin. Tehän juuri täällä vajaa kaksi viikkoa sitten todistitte, ettette ole.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Arvioimme kehitystä tämän hallituskauden aikana. Tilanne on kyllä huonontunut nimenomaan resursseissa, ja sen me halusimme välikysymyskeskustelussa nostaa esille. Jos on otettu esimerkkejä dramaattisistakin tapauksista, ne eivät ole olleet meidän keksimiämme, ne ovat olleet julkisuudessa ennen tai ilman, että me olisimme niihin myötävaikuttaneet. Ei ole kyllä kiellettyä tässä salissa kertoa niistä asioista, joista käydään julkista keskustelua.

Olen kyllä henkilökohtaisesti sitä mieltä, että tällaisia hoitovirhetyyppejä asioita ei pitäisi liioitella eikä tehdä yleistyksiä, mutta ne ovat olleet

esimerkkejä, ehkä jossakin mielessä liioiteltuja ja väärin valittuja. Mutta siitä te ette pääse kyllä mihinkään, että voimavarat suhteellisesti ja absoluuttisesti terveydenhuoltoon ovat tämän hallituksen aikana vähentyneet siinä suhteessa, että vastuuta ei ole pystytty kantamaan.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Jos kunnat saavat verraten itsenäisesti toimia esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollossa, on mielestäni aivan luonnollista ja selvää, että eri kunnissa voidaan toimia eri tavalla. Joissakin kunnissa voidaan saada hyviä tuloksia ja joissakin vähemmän hyviä. Jonkun on voitava verrata toimintatapoja ja toimintamalleja, että kunnassa edes huomataan, että jotakin korjattavaa on. Jos huonosti menee, niin tämä jokin voi kehottaa sitten parempaan. Pitää olla jokin kontrolli, että kansalaiset voivat tänä päivänä tasavertaisesti Suomessa.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Antvuoren puheenvuoron johdosta on syytä todeta, että ihmettelen, missä välikysymyskeskustelussa hän on ollut, kun nimenomaan välikysymyksen nimikin oli Valtion vastuusta vanhusten ja sairaiden hoidossa. (Ed. Puisto: Entäs kunnat!) Kuntien vastuu tuotiin myös siinä esille. On selvää, että kaikki asiat eivät ole kunnossa myöskään keskustalaisissa kunnissa. Mutta eihän se ole asennekysymys. Kysymys on siitä, että kun ei ole rahaa, niin ei ole rahaa, oli kuinka ison talon poika tahansa, niin kuin tavataan sanoa.

Mitä tulee siihen, kun ed. Puisto totesi, että jos keskustalla on enemmistö 155 kunnassa, niin eikö se kerro asenteista. Eihän se kerro mistään muusta kuin siitä, että siellä on viisaita ihmisiä, kun äänestävät Suomen keskustaa. Se ei millään tavalla kerro mistään asenteista hoitojärjestelmää kohtaan.

Mitä tulee niihin karmaiseviin esimerkkeihin, joista täällä on puhuttu, minun tietääkseni ne esimerkit ovat olleet kyllä ainakin julkisuudessa kaikista muista kuin keskustalaisista kunnista. Niin kuin ed. Antvuorikin totesi, hän viittasi pääkaupunkiseutuun, täällä ei ainakaan minun tietääkseni keskusta määräile. Jos siellä on 1—4 edustajaa, niin kovin ovat nohevia, jos pystyvät päätöksiä täällä tekemään.

Näin ollen on syytä todeta, että hallitus ei vapaudu vastuusta kiemurtelemalla lakipykälien taakse. Hallitus on vastuussa kohtuuttomista leikkauksista, jotka näkyvät huonoina asioina sairaille ja vanhuksille.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa herra puhemies! Tulin huoneestani tähän keskusteluun, koska en voinut sitä ihan sivullisena vain kuunnella. Minusta on turha syytellä, onko tämä vasemmiston, keskustan, oikeiston vai kenen vika. Me tiedämme sen, että tässä maassa on lukuisia ongelmia tänä päivänä. Meidän kaikkien varmaan pitäisi yhdessä toimia siihen suuntaan, että ne voidaan ratkaista.

Ihmisiä on kovasti ahdistanut viimeaikainen keskustelu. Tulen juuri terveydenhuollon eettisten asioiden valtakunnallisen neuvottelukunnan kokouksesta. Siellä keskusteltiin myös näistä kysymyksistä, yritettiin analysoida tilannetta. asiat ovat hyvin eri tavoin eri osissa Suomenmaata, enkä käy nyt erittelemään sitä, kuka missäkin päin on vallassa, vaan totean vain, että minustakin on hyvin selvää, kuten sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnosta ja kannanotosta ilmenee, että valtion on otettava tulevaisuudessa tiukemmat ohjat, jos nämä asia ei muuten korjaannu. Me kaikki olemme vastuussa, ei yksin sosiaali- ja terveysministeri, vaan koko hallitus ja myös koko eduskunta. Ei meistä kukaan voi vetäytyä vastuusta. Muistakaa, että on kysymys vanhuksista.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Haluan laajentaa tämänkin keskustelun taas kertaalleen sillä tavalla, että kysymys ei ole vain vanhuksista. Kysymys on kaikista kuntalaisista, jotka tarvitsevat palveluja. Valitettavasti vain hyvin pienet ryhmät, jotka juuri jäävät pienissä maalaiskunnissa hoitamatta, eivät saa siellä ääntään kuuluviin.

Edelleenkin minulle ei ole auennut se asia, että jos kaikki on hoidettu hyvin ja vain rahaa puuttuu ja mahdollisuuksien mukaan on muuten toimittu, niin miksi näitä kriteerejä sitten pitää vastustaa, nehan vain turvaavat kunnan mahdollisuudet paremmin neuvotella valtiovallan kanssa yhteisestä julkisen vastuun kantamisesta. Mutta jos näitä ohjastuksia ja kriteerejä vastustetaan, kysymys on siis vain rahan tarpeesta, mutta kunnissa ei haluta kantaa vastuuta. Ei voi tulla muuhun lopputulokseen.

Ed. T u l o n e n : Arvoisa puhemies! Lakiesitys on hyvä sikäli, että se luo kyllä kunnille pitempää aikaväliä ja väljyyttä tehdä tätä työtä, kun suunnitelmat tehdään Helsingistä käsin neljäksi vuodeksi. Totean kuitenkin, että ei tämä tietysti ongelmia poista, vaan kyllä kunnissa on todellinen hätä nimenomaan rahasta. Kunnat

eivät selviä vanhoilla malleilla. Kuntien täytyisi lähteä myös sosiaali- ja terveydenhuollossa tekemään yhteistyötä. Hyviä esimerkkejä on siitä, että näin on jopa säästetty nimenomaan selkeällä työnjaolla. Pienet kunnat voisivat katsoa, millä tavalla terveydenhuoltoa esimerkiksi voidaan yhdessä kehittää. Se ei vain ole ollut nykyaikaista tai sitä ei ole pidetty niin tärkeänä, kun on katsottu, että terveydenhuollon asiat ovat niin kunta-kohtaisia.

Yhdestä asiasta olen kyllä huolestunut ja toivoisinkin siitä myöhemmin keskustelua esimerkiksi budjettikeskustelun yhteydessä. Kunnat odottavat ja jähkailevat esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon investointien rahoituksen kanssa. He odottavat valtionosuuksia, mutta kun niitä ei nyt vain ole tullut muutamaan vuoteen. Tavalla tai toisella tämä täytyisi rehellisesti kertoa, mitä ollaan tekemässä ja millä tapaa tästä edetään. Minusta se on vähän kuntien aliarviomista, että emme pysty kertomaan, onko meillä tulevaisuudessa yleensäkin kovin paljon rahaa laittaa sosiaali- ja terveydenhuollon investointeihin vai pitääkö enemmän kuitenkin siinäkin tukeutua kuntien yhteistyöhön ja kuntien rahoittamiin investointeihin.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Minusta ed. Puistolla on paha tapa käyttää projektia eli psykologista ongelmien siirtämistä toisiin silloin, kun asioita katsotaan. Te katsotte pieniä kuntia pahalla ja olette sitä mieltä, että ongelmat ovat pahimmat siellä. Totesitte, että siellä huonoiten tulee vähemmistöjen ääni kuuluviin. Siellä kai pääsee helposti vaikka kunnanjohtajan juttusille, ja siellä ihmisillä on parempi mahdollisuus keskustella ja tuoda asiansa julki. Isommissa kunnissa kai mielipiteiden julkitulo on ongelma suurissa kysymyksissä.

Jos katsotaan lakiesityksen sisältöä, niin onhan vertailtu, minkä kokoisissa kunnissa milläkin tavalla palvelut on järjestetty, eivätkä suinkaan pienet ja keskisuuret kunnat ole huonosti pärjänneet tehokkuusluvuissa. (Ed. Puisto: Miksi sitten välikysymys tehtiin!) — Välikysymyshän oli tehty siksi, että hyvin usein nimenomaan näissä kunnissa, ainakin minä tiedän Pohjois- ja Itä-Suomesta kuntia, joilta vietiin resursseja enemmän, on jouduttu isompiin vaikeuksiin, tekemään enemmän rakenteellisia muutoksia, jotta edes minimipalvelut pystytään järjestämään.

Ed. Kokkonen totesi noin yksikantaan, että jos kunnat eivät selviä, niin tiukemmilla ohjeilla pannaan asiat kuntoon. Ei tämä kyllä demokra-

tian mukaista ole. Kyllä vallankäytön pitäisi enemmän olla alhaalta päin tulevaa, eikä raippademokratia kyllä paranna asioita. Ed. Tulosen kanssa voin olla yhtä mieltä, että varmasti rakenteellisia muutoksia tarvitaan, uusia toimintamalleja, tulosten tehokkuutta pitää arvioida ja ehkä ed. Ihamäen tapaan, kun ed. Kokkosen kanssa olin eri mieltä, täytyy etsiä erilaisia malleja palveluiden järjestämiseksi.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Puistolalle toteaisin, että valtaosin on kysymys nimenomaan vanhuksista, vanhoista ja sairaista ihmisistä, heidän hoidostaan, kohtelustaan ja huollostaan. Lapsilla on yleensä hoitajansa ja huoltajansa, jotka pitävät heidän puoliaan, ja työikäiset kykenevät yleensä itse pitämään puolensa.

Ed. Tuloselle toteaisin, että Oy Suomi Ab:n pitäisi mielestäni ymmärtää myös valtakunnan tasolla kehittää yhteistyötä. Sosiaali- ja terveysministerin ja työministerin pitäisi mielestäni istua saman pöydän ääreen ja keskustella siitä, miten ratkaistaan tämä ongelma, että terveydenhuollossa on uupunutta henkilökuntaa, sitä on liian vähän ja se on ikääntynyttä ja kortistossa on lähes 60 000 terveydenhuollon alan ammattilaisita, jotka turhautuvat tai muuttavat ulkomaille.

Ed. Kempvaiselle toteaisin, että en minä raippapolitiikkaa kannata, mutta kyllä kunnat kaipaavat selkeämpiä ohjeita. Tästä tulee minulle entisenä terveydenhuollon hallinnon johtavana virkamiehenä edelleenkin hyvin paljon palautetta, tänään viimeksi.

Ed. R e h u l a : Arvoisa puhemies! Ongelma on toisenlaisistakin väitteistä huolimatta mielestäni raha. Kunnat ovat selviytyneet 90-luvun vaikeuksistaan hyvin pitkälle sen ansiosta, että valtionosuusjärjestelmä uusiutui niin, että päätösvaltaa on voitu kunnissa käyttää, vaihtoehtoja etsiä. Se tie on tällä hetkellä käyty loppuun. Riittävästi viestejä ensi vuoden talousarvion valmisteluun liittyen tästä on.

Oleellista on minusta se, minkälaisen viestin eduskunta ja johtavat virkamiehet haluavat kuntiin päin välittää, rintamavastuu palvelujen tuottamisesta kun on siellä. Ovatko viestit sellaisia, että pakkopaidan avulla, pakkopaitaa lisäämällä voidaan mennä eteenpäin, vai onko löydettävissä vaihtoehtoja, joiden avulla viestit paremmasta tulevaisuudesta olisi löydettävissä jollakin muulla tavalla. Valitettavaa on ollut, että valtiovalta ei ole koko vuosikymmenen aikana, on sitten halli-

tus ollut mikä tahansa, kovinkaan luotettava yhteistyökumppani. Sitä ainakin keskustaa tässä vaiheessa perää ja se on yksi syy siihen, miksi tämäkin vastalause on jätetty. Ei valtio voi vapautua omasta vastuustaan sillä, että se sysää vastuun epäkohdista, joita on olemassa, kunnille toisekseen ja varsinkin, kun syy on raha, ei niinkään lainsäädännön puute. Niin kuin ed. Manninenkin totesi, jos nämä asiat lakeja säätämällä voitaisiin poistaa, se varmasti olisi tässä talossa tehty jo aikaa sitten.

Ed. P e r h o : Arvoisa puhemies! Keskustelussa on täysin sivuutettu ne syyt, joiden takia kuntien valtionosuuksinkin on jouduttu puuttumaan. Toisaalta on unohdettu se tosiasia, että kuntien verotulot ovat kasvaneet. Tämä täysin väheksymättä niitä taloudellisia vaikeuksia, joita monissa kunnissa on. Toistan kuitenkin edelleen sen tosiasian, että palvelurakenteella ja toimintamalleilla on erittäin suuri merkitys sille, kuinka kustannustehokkaasti ja toisaalta laadukkaasti kunnat palvelujaan voivat järjestää.

Minusta julkisen vallan, lääninhallituksen muun muassa, tehtävä on välittää tätä tietoa. Stakesin tulee välittää tätä tietoa, jotta kunnan päättäjät osaavat verrata oman kuntansa olosuhteita vastaaviin muihin kuntiin, ottaa tarvittaessa oppia ja muuttaa omia toimintatapojaan. Pienet kunnat voivat tehdä myös paljon yhteistyötä verkostoitumalla, jotta erityisalojen, esimerkiksi lastensuojelun, erityisasiantuntemus voidaan turvata jne. Esimerkiksi vammaiskuljettusten järjestämiseen voidaan löytää uusia toimintamuotoja jne. jne. Eli näiden ongelmien ratkaisu ei hoidu rahalla, ellei samanaikaisesti ole tahtoa kehittää, ottaa käyttöön uusia toimintamuotoja kuitenkin niin, että julkinen valta eli kunta viime kädessä vastaa siitä, että tarvittavat palvelut järjestetään.

Ed. M. P i e t i k ä i n e n : Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on esimerkinomaisesti puhuttu vanhuksista ja vanhustenhuollosta. Niin tein myös omassa puheenvuorossani. Mutta totesin todella, että ei ole pelkästään kysymys rahasta, vaan myös priorisoinneista ja asenteista. Tämä koskee mitä suurimmassa määrin myös vammaisia henkilöitä. Vaikka meillä teoriassa on ihan hyvä vammaispalvelulaki, niin käytännössä on hyvin monta esimerkkiä siitä, että se ei toimi. Sen takia haluan toistaa oman mielipiteeni siitä, että määrärahoja voitaisiin korvamerkitä erityisiin tarkoituksiin esimerkiksi juuri vammais-

huoltoon ja ehkä voisi myös pohtia tasausrahas-
ton perustamista koskien myös vammaisten
asioita.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Var-
masti pitää erityisesti pienten ryhmien puolesta
valtiovallan toimia sillä tavalla, että se ehkä kor-
vamerkitsee ja antaa ohjeita, mutta ei se poista
resurssipulaa. Tällä tavalla toimien kuin on vä-
hän toimittukin, kun on subjektiivista oikeutta ja
muuta, taas tietyt pienemmät ryhmät ovat jää-
neet erityisen hankalaan tilanteeseen.

Herra puhemies! Halusin tämän puheenvuo-
ron käyttää vielä siksi, että muistutan siitä, että
kyllä nyt kuntien valtuustoissa talousarviokes-
kustelut ovat olleet aivan erihenkisiä kuin täällä
hallitusryhmissä on yritetty kertoa. Kyllä siis vä-
likysymys oli siinä mielessä aivan paikallaan,
koska täällä on ollut linja se, että hallitus pesee
vastuusta kätensä ja täältä Helsingistä katsoen
yläpuolelta hallinnon yrittää kertoa, että ongel-
mia ei ole, ja kun tuolla talousarvioita tehdään
kunnissa, niin ongelmat ovat todella suuret.

Ed. Rehula minusta otti oikein esille sen, että
olemme tietyt löysät ottaneet pois. Edellisellä
hallituskaudellahan tehtiin tämä valtionosuus-
uudistus ja säästöt samalla, ja oli oikeastaan aika
yllättävä tilanne, että me saatoimme viimeisenä
hallitusvuonna todeta, että palvelut olivat jopa
tiettyssä määrin, esimerkiksi sairaanhoitopalvel-
lut, parantuneet, jonot olivat lyhentyneet, oli löy-
tynyt uusia keinoja. Mutta tämä linja, joka nyt
on tämän hallituksen leikkauslinja ollut, ei ole
sitä tehnyt, vaan niin kuin alussa totesin, säästö-
jen tekeminen on ollut epätoivoista, ja se ei ole
antanut kunnille mahdollisuutta käyttää kunta-
demokratian päätöksentekoa oikein.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Haluan vie-
lä sen verran lisätä pöytäkirjaan, ettei tule väärää
käsitystä, että en missään tapauksessa ole väittä-
nyt, että kaikki kunnat voisivat taloudellisesti
hyvin. Tiedän hyvin kuntien taloudelliset vaikeu-
det, mutta eivät kaikki kunnat voi huonosti, eivät
kaikki ne kunnat, joissa sosiaali- ja terveyden-
huollon palveluja on laiminlyöty. Tässä on tä-
män asian ydin. Uskoisin, että jos pystymme
tämän normituksen — hoidon saatavuuden ja
tason — määrittämään, silloin julkinen valta,
valtio ja kunta, pystyisivät yhdessä hoitamaan
niille asetetut hallitusmuodon mukaiset tehtävät.

Mutta se, että se nyt tuntui vastalauseeseen
asti vaikealta, herättää kysymyksen siitä, oliko
tarkoitus hoitaa potilaat, oliko vilpittön huoli vä-

likysymyksessä kansalaisten hyvinvoinnista vai
oliko kyse pelkästä politiikantekemisestä ja hal-
linnon itsetarkoituksen ylläpitämisestä suhteessa
siihen, että kaikki kansalaiset saisivat palvelut
asuipaikastaan riippumatta. Toivon vilpittönä
yhteistyötä tässä asiassa, ei politiikantekoa ih-
misten hädällä.

Ed. T u l o n e n : Arvoisa puhemies! Täällä
on puhuttu siitä, pitäisikö eräitä asioita korva-
merkitä sosiaali- ja terveydenhuollossa tämän
uuden valtionosuuslainsäädännön voimaan tul-
tua. Minusta se on erittäin vaikea kysymys, kos-
ka se tarkoittaa silloin myös subjektiivista oi-
keutta, ja korvamerkintä on eettisesti hyvin vai-
kea kysymys esimerkiksi terveydenhuollossa.

Me voimme tietysti ajatella, että kyseessä voisi
olla vammaisryhmä. Mutta yhtä hyvin me voi-
simme ajatella, että vanhuksella on subjektiivin-
en oikeus esimerkiksi erikoissairaanhoidon sil-
loin, kun hän sen operaation jälkeen esimerkiksi
pystyy yksin tulemaan toimeen kotona. Sano-
taan nyt vaikka, että sokeutuva vanhus kaihiho-
nossa odottaa vuoden kaksi leikkausta taikka
lonkkaleikkausta. Mikä merkitys sillä on kan-
santaloudellisesti, että vanhus pystyy tulemaan
itsenäisesti toimeen? Nämä ovat hyvin vaikeita
asioita. Itse jotenkin vieroksun kyllä sitä, että me
lähtisimme tämmöiseen korvamerkintään, kos-
ka se on tavattoman vaikea tehdä.

Vieläkin korostaisin sitä, että kuitenkin nämä
asiat ovat kuntien käsissä ja kuntien priorisoin-
nin tulosta. Minä luulen, että kunnat joutuvat
opettelemaan aika tavalla voimakkaan arvoste-
lunkin kautta sen, että lähdetään tukemaan ter-
veydenhuollon ja vanhustenhuollon asioita yk-
kösasiana eikä niinkään urheiluhankkeita, mitä
valitettavasti vielä tänä päivänäkin tapahtuu.
Voisi sanoa, että kunnathan hyvin eri tavalla
tänä päivänä esimerkiksi tuotteistavat sosiaali- ja
terveydenhuollon ja vanhustenhuollon palvelui-
ta, laskevat kyllä, mitä ne maksavat, mutta eivät
tavallaan pysty jatkamaan siitä eteenpäin. Täm-
möisiä esimerkkejä ainakin itselläni on, ja sem-
moinen kannustaminen, että ne valitsisivat edul-
lisempia vaihtoehtoja, on varmaan opeteltava
asia.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Valio-
kunnan kannanotossa sanotaan kohtalokkaasti:
”Valiokunta pitää tärkeänä, että kunnille asetee-
taan tavoitteita sekä selvitetään mahdollisuudet
asettaa määrällisiä ja laadullisia kriteereitä ja
vahvistaa ohjaus- ja valvontakeinoja sosiaali- ja

terveydenhuollossa.” Ihmettelen, että tämä ei sopinut ed. Manniselle. Oikein vastalause piti laittaa papereihin. Mitä pahaa tässä mietinnössä oikeastaan on? Eikö kunnille saa asettaa tavoitteita eikä etsiä laadullisia kriteereitä eikä vahvistaa ohjausta tai valvontaa, että kunnissa kaikilla menisi mahdollisimman hyvin?

Herra puhemies! Täällä on kaivattu rakenteellisia uudistuksia, ja yksi rakenteellinen uudistus terveydenhoidossa on ylipäättänsä terveyden edistäminen. Haluan yhden esimerkin kertoa. Meillä on Etelä-Savossa, entisessä Mikkelin läänissä, terveydenedistämisen neuvottelukunta, jonka muodostavat kaikki alueen kunnanjohtajat. Työvaliokunta tekee terveyspoliittisia ohjelmia, jotka neuvottelukunta hyväksyy tai panee uudestaan valmisteluun, ellei niitä voi kunnanjohtajien mielestä vielä kunnissa toteuttaa. Tavoite on terveyden edistäminen, ja tavoite on ollut viedä terveysajattelu kaikkeen kunnalliseen päätöksentekoon ja säästää kuntien kustannuksia. Tulokset näyttävät nyt, kun järjestelmä on neljä vuotta toiminut, erittäin lupaavilta, jos vaikka asiaa mitataan taloudellisilla tai terveyspoliittisilla mittareilla.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Voin yhtyä valiokunnan kannanottoon tältä osin valtionosuusjärjestelmän kehittämisen osalta, mutta tässä ei kiinnitetä huomiota vakavimpaan ongelmaan, joka valtionosuusjärjestelmässä yleisesti ottaen on. Soisi, että pikimmiten lähdeittäisiin paneutumaan koko valtionosuusjärjestelmän perusrakenteisiin.

Eräänä suurena vaikeutena on se, että valtionosuusjärjestelmä suosii selkeästi kuntia, jotka ovat valmiiksi rakennettuja, joissa on iäkkäämpää väestöä. Erityisesti nopeasti kasvavat kunnat, joissa on nuorisovaltainen väestö, kärsivät valtionosuusjärjestelmän jaoista. Tämähän näkyy muun muassa vertailuissa, joita on tehty esimerkiksi Vantaan ja Järvenpään kaltaisista kunnista verrattuina esimerkiksi valmiiksi rakennettuihin kuntiin, kuten Tampere ja Turku, joiden valtionosuudet henkeä kohden ovat moninkertaiset. Tämä aiheuttaa vaikeuksia kunnallistalouteen kunnissa, jotka ovat vasta kehitysmässä.

Ed. Rehula: Arvoisa puhemies! Huoli sosiaali- ja terveydenhuollon tulevaisuudesta on varmasti yhteinen. Ei kai siinä kellään ole mitään epäselvää. On kysymys ihmisten perustarpeista ja niiden tyydyttämisestä. Minusta meidän vasta-

lauseessamme eräs viesti, jota sen pitäisi henkiä ja jonka pitäisi tulla kirjoitettuna ulos, on se, että menneisyyteen ei ole mahdollisuutta palata ja sen tyyppisillä ohjeilla ja sanktioilla, joita mahdollisesti ennen on ollut, ei ole tänä päivänä elinmahdollisuuksia.

Ei kuntien välisessä vertailussa ja vertailutietojen julkistamisessa mitään pahaa ole. Meillä on hyviä esimerkkejä siitä esimerkiksi sairaanhoitopiirien osalta, että kun kustannuksia on vertailtu, kalleimmin asioitaan hoitavat ovat alkaneet miettiä omia rakenteitaan ja niissä olevia ongelmia. Tämä kehityshän on suotavaa.

Eräs asia, joka ei ole tullut tässä keskustelussa juurikaan esille, on se, että mikäli tavoitteita ja määrällisiä tavoitteita asetetaan, niillä on taipumus johtaa siihen, että sinänsä hyväksi ajatelluista tavoitteista tulee minimitaso. Se ei voi olla oikein, koska on kuntia, jotka hoitavat asiat minimitasoakin paremmin. Niillä ei kenties jatkossa tällaiseen mahdollisuuksia olisi.

Ed. Ihamälle toteaisin siitä, miksi vastalause on tehty. Ed. Ihamäki tietää yhtä hyvin kuin minäkin sen keskustelun, joka valiokunnassa asian tiimoilta on käyty. Jos asia olisi kuin valiokunnan mietintöön on kirjoitettu tavoitteista ja ohjauksen muodoista, se olisi varmasti kunnossa, mutta rivien välissä on paljon paljon muuta.

Ed. Aittomies: Herra puhemies! En ole mitenkään alan tuntija, mutta muistan siltä ajalta, jolloin valtionosuusuudistus toteutettiin, että jo silloin asiantuntijat olivat sitä mieltä, että kun ylhäältä tuleva valvonta kuntien toiminnoissa vähenee, niin eriarvoisuus myös kasvaa sillä tavalla, että ihmiset eri kunnissa ja eri palvelualoilla ovat erilaisessa asemassa. Se oli silloin, kun taloudelliset suhdanteet olivat vielä kunnossa. Nyt tänä päivänä, kun taloudelliset suhdanteet ovat varsin heikot, eräät kunnat ovat erinomaisen suurissa vaikeuksissa, todella suurissa vaikeuksissa. On itsestäänselvää, että tämä eriarvoisuus on kunnissa selkeästi lisääntynyt jo niin paljon, että toisen varakkaamman kunnan palvelut tai paremmin asioitaan hoitavan kunnan palvelut ovat kuin eri planeetta kuin jonkin sellaisen kunnan palvelut esimerkiksi sosiaalipuolella, joka hoitaa ne huonosti.

Olen kyllä sitä mieltä näin maallikkona, että tulevaisuudessa pitäisi ylhäältä tulevaa valvontaa jälleen lisätä. Millä tavalla siihen liittyy se, miten siihen puututaan, jos kunnalla ei kerta kaikkiaan ole varoja näitä velvoitteitaan toteut-

taa, se on toinen asia. Joka tapauksessa tietyn asteista korvamerkintää, tietyn asteista valvontaa ylhäältäpäin pitää toteuttaa, siis palata hiukan siihen vanhaan suuntaan. Muuten tämä eriarvoisuus kunnissa ja eri palveluiden, erityisesti sosiaalipalveluiden, alue muodostuu mahdottomaksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Olen varma, että tullaan jossain vaiheessa tietyllä tavalla isännän otteilla ylhäältäpäin katsomaan näitä asioita ja tarttumaan kuntien toimintoihin. Pidän sitä aivan välttämättömänä.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Pyysin tätä puheenvuoroa erityisesti ed. Tulosen puheenvuoron johdosta, kun hän puhui subjektiivisista oikeuksista. Emme ole lisäämässä varsinaisesti emmekä ole esittäneet missään vaiheessa subjektiivisia oikeuksia, mutta vaikka meillä on voimassa laki potilaan oikeuksista, omaishoitajalaki, kansanterveyslaki, erikoissairaanhoidolaki, mielenterveyslaki, laki päihteiden väärinkäyttäjien hoitamisesta jne., nämä lait ovat tulleet tyhjiksi, kun kunnat ovat johdonmukaisesti lakanneet noudattamasta lakeja. Eduskunnan tehtävänä on puuttua siihen, jos lakeja ei noudateta. Tästä oikeastaan tiiviisti ottaen on kysymys. On tultava selvät kriteerit, koska emme voi laatia lakia, että lakeja on noudatettava.

Ed. M y l l y n i e m i : Herra puhemies! Puutun vain ed. Puiston edellisen edelliseen puheenvuoron siihen osaan, jossa hän totesi, että ongelmia on erityisesti keskustalaisissa kunnissa. Tämä tietysti saattaa osin pitää paikkansa, mutta on vaikea uskoa, etteivät kaikissa kunnissa sosiaali- ja terveystalon asiat ole niin vaikeita, että pääsääntöisesti päätökset tehdään yksimielisesti. En voi uskoa, että millään puolueella on järkeä tai mahdollisuus näin vakavissa asioissa yksin tehdä päätöstä. Ei se, että kunnassa on todellakin keskustaenemmistö tai suurimpana puolueena keskustapuolue, tarkoita sitä, että siellä tehdään keskustapuolueen kannan mukaisia päätöksiä, vaan yksimielisesti näissä asioissa tehdään varmasti päätökset. Ei näitä voi kukaan jyrätä.

Oli mielenkiintoinen asia se, mitä ed. Tulonen sanoi korvamerkinnästä. Minä olen todellakin samaa mieltä siinä mielessä, että koska joka tapauksessa lasketaan ministeriössä, kuinka rahat jaetaan liikuntaan tai muuhun, merkittäköön se määrä, minkä verran on tarkoitettu millekin alalle, koulu- tai terveystalolle. Vaikkei määrätä tiettyä summaa käytettäväksi johonkin, tieto

jollakin tapaa sitoisi kuitenkin kuntia käyttämään sen rahan siihen, mihin heille on sitä myönnetty. Se olisi jonkinlainen ohjaava merkintä. Ei tarvitse sitoa jyrkästi, vaan olisi ohjausmenetelmä.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Mielenkiinnolla olen kuunnellut tätä keskustelua. Muutaman ajatuksen haluan heittää käytyyn keskusteluun oikeastaan kahdesta syystä: yhtäältä siitä syystä, että täällä on noussut jälleen esille kysymys korvamerkinnän käyttämisestä valtionosuuksien, tässä nimenomaisessa tapauksessa sosiaali- ja terveystoimen valtionosuuksien, myöntämisessä. Toisekseen täällä on toki keskusteltu myös siitä, ovatko rahat ylipäänsä riittäviä, ne rahat, joita valtio osoittaa kunnille sosiaali- ja terveystoimen tehtävän hoitamista varten, vai eivätkö, vai onko niin, että jotkut kunnat ja poliittisilta väreiltään nimenomaan tietynlaiset kunnat pahan pahuuttaan ovat kovakorvaisia tunnistamaan ja kuulemaan sitä ongelmistoa, jota sosiaali- ja terveystoimen alalla tällä hetkellä on.

Lähden liikkeelle mielusti siitä, että muistutan, missä tilanteessa elettiin aina vuoteen 93 saakka. Siihen saakka sosiaali- ja terveystoimenkin valtionosuudet lipuivat kuntiin erittäin monia eri kanavia pitkin; hieman kuvakielellä sanottuna tapahtui näin. Kuntien mahdollisuudet löytää sellainen optimaalinen toimintatapa, jolla kunnan sosiaali- ja terveystoimi hoidettaisiin mahdollisimman tehokkaasti kunkin kunnan erikoisolosuhteet huomioon ottaen, olivat aivan liian vähäiset.

Uudistus sai aikaan sen, että kunnissa kyettiin vuoden 93 alusta lähtien huomattavasti vapaammin käyttämään sitä sosiaali- ja terveystoimen resurssivirtaa, joka valtionosuuksina kuntaan tuli ja jota kunta myös verovarojensa turvin koki. Tämä vapaus, joka näin syntyi uudistuksen seurauksena, oli mielestäni yksi tärkeimpiä tekijöitä vaikuttamassa siihen, että kunnat sittenkin selviytyivät kohtuullisen hyvin niistä leikkauksista, joita oli 90-luvun alun vuosien aikana aivan pakko tehdä. Ilman tätä joustoa, ilman valtionosuusuudistusta, uskon näin, olisi ollut huomattavasti vaikeampi se tasapainotus saada aikaan, joka kunnissa oli aivan pakko aikaansaada.

Niin kuin myöhemmät tilastot osoittavat, jos esimerkiksi kuntien vuosikatteella kuntien taloutta mitataan, kate noin 90-luvun alun vuosina oli aivan radikaalisti korkeammalla tasolla kuin

tällä hetkellä. Tuossa tilanteessa ja uudistuksessa luovuttiin niistä korvamerkinnoista, joita tuohon asti tavallaan lainsäädännössä oli.

Kun on leikattu vuodesta toiseen ja erityisen rankasti nyt, vaikka kansantalous kasvaa rajua vauhtia, valtionosuuksista on leikattu todella paljon, niin tietysti on aiheellista heittää kysymys, onko esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimen alalla sellaisia tehtäväalueita, joilla ei lainsäätäjän, tämän talon, tämän eduskunnan, alkuperäinen tahto ole päässyt toteutumaan. Pitäisikö korvamerkitä jotkin tehtävät tai pitäisikö jotkin rahat merkitä eräänlaisella korvamerkinillä sen suhteen, miten kunnassa tulee ne rahat käyttä?

Yhdyn tässä keskustelussa niiden näkemyksiin, jotka ovat alleviivanneet sittenkin sitä seikkaa, että kyllä kunnissa parhaiten tiedetään, mihin kuntaan tulevat rahat on tarpeen käyttää. Kannattaa muistaa, että meillä on kuitenkin paljon sellaista lainsäädäntöä, joka ohjaa hyvin pitkälti kuntien liikkuma-alaa, prioriteettia, ja sitä tarkastelukulmaa, josta kunnat ratkaisunsa tekevät. Nämä, sanoisiko, ohjaimet ovat mielestäni tällä hetkellä riittävät.

Onkin mielestäni aika lailla eriskummallista, että juuri monet niistä, jotka nyt ovat olleet vaikuttamassa siihen, että valtionosuuksia on kohtuuttoman paljon leikattu, yrittävät nyt tavallaan piiloutua sen seikan taakse, että ei ole korvamerkitty rahoja. Väitetään, että jos korvamerkitäisiin rahat, niin ne jollakin tavalla riittäisivät, näihin tarpeisiin. Miten ne sen paremmin riittävät, jos rahamäärä kuitenkin ei kasva? Ei sosiaali- ja terveystoimen kokonaisuus pelkällä korvamerkinillä rahaa enemmän saisi, ellei niistä perusteista erikseen säädettäisi, joilla suurempi rahamäärä kuntiin tulisi.

Viime kädessä ne ongelmat, joiden kanssa ollaan kunnissa nyt tekemisissä, ovatkin seurausta juuri siitä, että valtio on aivan kohtuuttomasti leikannut kuntien, myös sosiaali- ja terveystoimen, valtionosuuksia. Jos joku väittää, että kunnat käyttävät näitä rahoja väärin, rakennetaan liikuntapaikkoja tai muuta vapaa-ajan tointa ja sinne investoidaan, tällaisilla väitteillähän ei ole tosiasiaa mitään sijaa. Verrattuna muihin investointeihin tai kuntien kaikkiin menoihin, siihen, mikä kuntien vuosibudjetti koko maassa on, esimerkiksi liikuntatoimen investoinnit näyttävät äärettömän pientä murto-osaa, alle prosenttia, ihan prosentin osia, eikä väitettä liikuntatoimeen tai muuhun vapaa-aikatoimeen investomisesta voi käyttää perusteluna sille,

että esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimi olisi jäänyt vähemmälle. Se on jäänyt vähemmälle, koska valtio on kohtuuttomasti leikannut. Tuo leikkauslinja pitäisi aivan ehdottomasti muuttaa toiseksi.

Väite siitä, että erityisesti keskustalaisissa kunnissa olisi kaltoin kohdeltu joitakin sosiaali- ja terveystoimen osa-alueita, on tietysti, kuinka nyt sanoisikaan, aika korni väite. Monella tavalla se on sitä. On tietysti totta, että valtionosuuksien leikkaukset ja monet muut leikkaukset, joita tämä hallitus on toteuttanut, on profiloitu tai kohdennettu sillä tavalla, että ne ovat kohdentuneet maakuntiin, heikoimmassa asemassa olevaan Suomeen, rintamaiden ulkopuolelle. On totta, että noissa kunnissa, noilla alueilla, keskustalla on merkittävä poliittinen sanansija. Mutta väite, että leikkaukset, joita kunnissa on jouduttu tekemään, olisivat esimerkiksi noiden keskustalaisten päättäjien syytä, ei tietysti pidä paikkaansa. Ministerien, jotka ovat itse olleet mukana tekemässä tavattoman suuria leikkauksia, on turha siunaila julkisuudessa, että juuri meidän, sosiaali- ja terveystoimen tai sivistystoimen, menoistamme kunnissa ei pitäisi leikata, koska kuntien menot ovat lähes yksinomaan sosiaali- ja terveystointa sekä sivistystointa. Kun hallitus näihin kohteisiin leikkaukset sijoittaa, on ilman muuta selvää, että ne leikkaukset näkyvät myös elävän elämän tilanteessa, siellä kuntatilanteessa.

Arvoisa puhemies! Näillä ajatuksilla vielä keran: Korvamerkinnoista luopuminen, suuriin valtionosuoskokonaisuuksiin päätyminen, on tarpeen ja tarkoituksenmukaista jatkossakin. Riittävä ohjaus toki on tarpeen. Yleiset normit nykyisellä tasolla ovat tarpeen. Avainasemassa on kysymys, onko valtio valmis suuntaamaan riittävät valtionosuudet. Nyt se ei ole. On saatava tässä suhteessa muutos aikaan. Keskusta budjetivastalauseessaan näyttää, mihin suuntaan ja missä mitassa sosiaali- ja terveystointa pitää paremmin resursoida.

Ed. V e h k a o j a : Herra puhemies! Kyllähän minä ymmärrän, että entinen ministeri Pekkari-nen puolustaa voimakkaasti laskennallisia valtionosuuksia, koska on ollut siinä hallituksessa, joka viimeisen uudistuksen on tehnyt valtionosuuksiin.

Kun olin itsekin edellisessä eduskunnassa mukana, on kyllä sanottava, että kun alalla oli kertynyt minullekin jo ennen tätä tehtävää kokemusta, näin jo valmiiksi, että tästä revohkasta ei tulla

selviämään ilman tiettyjä korvamerkintöjä, koska on tiettyjä pieniä potilas- ja ihmisryhmiä, jotka jäävät jalkoihin rahanjaossa ja tehtävien kehittämisessä. Sellaisia ovat muun muassa päihdeongelmaiset, kehitysvammaiset, psyykkisesti sairaat ja lastensuojelun tarpeessa olevat lapset ja ehkä jotkin vammaisten muutkin ryhmät.

Sattuu sillä tavalla hauskaasti, että meidänkin kunnassamme on tänä iltana äänestetty muun muassa psykiatristen potilaiden avohoidon kehittämistarpeesta, päivä- ja työtoiminnasta. Sain ilokseni juuri puhelintiedon siitä, että äänestys oli niin kova, että äänin 25—24 toimintaa päästään jollakin tavalla nyt avaamaan ja kehittämään. Samassa valtuustossa myöhemmin tänä iltana tullaan uudelleen äänestämään esimerkiksi jäähallista.

Tällaisiin asetelmiin kunnissa joudutaan, kun ei ole tarpeeksi vahvaa ohjausta. Ne ovat aivan liian vaikeita tilanteita, kun kuitenkin on liian suuri houkutus ottaa helposta paikasta poliittinen kannatus. Se näyttää nyt tulevan paremmin jäähalleista kuin pienten ryhmien asioiden hoidosta. Olenkin varma ja vakuuttunut siitä, että lastensuojelun tasausrahaston perustaminen oli vasta alku sille, että meidän on palattava tiettyihin korvamerkintöihin pienten asiakasryhmien hoidon turvaamiseksi.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Minä reagoisin ed. Pekkarisen puheenvuoroon ja eräisiin muihin puheenvuoroihin, jotka erikoisella tavalla ovat puoluepolitisoinnassa kuntatalouden vaikeudet. Täällä ovat eräät käyttäneet puheenvuoroja, joissa on syytetty siitä, että nimenomaan keskustajohtoisissa kunnissa on ollut vaikeuksia. Ed. Pekkarinen tietysti kääntää asian niin päin, että valtakunnan kunnista suurin osa on keskustajohtoisia, ja toteaa, että nimenomaan hallituksen tekemät leikkaukset ovat rasittaneet kuntia syrjämailla. Toisin päin sitten keskusta toteaa, kun on kyse Vantaan kaltaisista kunnista, että siellä sosialidemokraattisjohtoisessa kunnassa hoidetaan asiat huonosti.

Näkisin, että kuntatalouden vaikeudet ovat paljon syvemmällä kuin sillä tasolla, että me voimme syyttää yksinkertaisesti hallitusta joistain toimista tai syyttää vain yksittäisiä puolueita kuntien vaikeuksista. Tämä on sellainen isompi savotta, jossa meidän täytyy katsoa koko suomalaisen yhteiskunnan palvelutuotantoa, jossa nimenomaan julkisten palvelujen säilyttäminen voi olla, voisin kuvitella, meidän kaikkien hyvinvoinnista kiinnostuneiden tukemisen kohteena.

Tässä suhteessa tietysti kuntien asema on aivan ratkaisevan tärkeä.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Niin kuin ed. Vehkaoja tavattoman tarkkaan tietää, sosiaali- ja terveystoimen valtionosuuksia ei voida yhtään penniä käyttää jäähallin rakentamiseen, ei teidän kunnassanne eikä missään muualakaan Suomessa. Eri asia on se, käyttääkö kunta muita veromarkkojaan väärin. Siinä tietysti voivat kunnat menetellä enemmän tai vähemmän väärin.

Minä yhdyin siihen, että mikäli ei korjata valtionosuuksien aivan väärää mitoitusta, on yksi tie silloin siinä tilanteessa tietysti se, että rakennetaan sellaiset mekanismit ja tunnistimet, jotka osoittavat, että mikäli jossakin kunnassa eivät kansalaiset saa tietyn tasoista palvelua, silloin valtio tulee vastaan tällaista kuntaa. Jos tätä ed. Vehkaoja tarkoittaa, totta kai keskusta on valmis tämän tyyppiseen ajatteluun, tämän tyyppiin pohdintaan.

Mitä tulee ed. Kiljusen puheenvuoroon, emme me syytä Vantaan päättäjiä keskustassa, ehdottomasti emme, siitä että siellä on vaikeuksia. Ne vaikeudet ovat saman ilmiön tavallaan kaksi eri päätä. Kun Vesannolla tai jossakin muualla, missä menetetään rajusti väkeä, ollaan vaikeuksissa, kun rahat eivät riitä vähenevän väestön palvelujen turvaamiseen, sen ilmiön toinen pää on se, että sieltä ne ihmiset muuttavat Vantaalle ja muualle. Kun heitä tulee tänne enemmän kuin tälläkäläinen yhdyskuntarakenne ehtii vastaanottaa, siitähän seuraa, ed. Kiljunen, että ollaan kuntataloudessa ongelmissa ja myös kuntalaiset ovat ongelmissa, koska heidän palvelunsa eivät kehity niin kuin pitäisi. Tasapainoisempi alueellinen kehitys turvaisi sekä vesantolaisten tulevaisuuden että tasapainoisemman kehityksen myös Vantaalla. Tähän pitää pyrkiä, mutta hallituksen aluepolitiikka ja aluekehityslinja ovat olleet täsmälleen päinvastaiset. Se on edistänyt keskittämistä ja aiheuttanut näitä nyt puheena olevia ongelmia.

Ed. Vehkaoja: Arvoisa herra puhemies! Se, mistä raha toimintoihin tulee, on toisarvoista siihen nähden, miten paljon rahaa yhteensä on käytettävissä. Ed. Pekkarinen hyvin tietää, että valtionosuusleikkauksien vastapainoksi kuitenkin kuntien verotulokertymät ovat kasvaneet huomattavasti ja kuittaantuneetkin juuri ilmeisesti esimerkiksi sosiaalipolitiikan suunnan tietojen perusteella.

Toinen kysymys, josta haluaisin huomauttaa tässä työnjaossa valtion ja kuntien välillä, on hallitusmuoto, jossa puhutaan julkisesta vallasta, mikä oikeastaan lukijalle kertoo sen, että ellei valtio hoida rooteliansa, niin loppuviimeksi jää kunta. Kansalaisen kannalta silläkään ei ole suurta merkitystä, kumpi sen viimeisen vastuun kantaa. Kun kunnan velvollisuudeksi on kuitenkin asetettu toimeenpano loppuviimeksi, niin en näe muuta mahdollisuutta kuin sen, että kunta vastaa näihin huutoihin, jos valtio vetäytyy, koska lopputuloksena ei saisi olla sellainen tilanne, jossa heikot ryhmät kärsivät, niin kuin nyt esimerkkitapauksia eri kunnista löytyy.

Ed. U o t i l a : Arvoisa puhemies! Muutama sana, kun tässä olen kuunnellut keskustelua. On totta, että varmaan suurimmat ongelmat, jotka meillä edessä on, koskevat ikääntyvää väestöä ja vanhustenhuollon tarpeita tulevana vuosikymmeninä, ja sitä arvokeskustelua silloin tarvitaan niin valtakunnan kuin kunnan tasolla, minkä arvon se, että vanhuksille kunnollinen hoito ja palvelut turvataan, missäkin päätöksentekoi-
messä saa. Tämä valiokunnan kanta siitä, että tarvitaan ohjausta ja tavoitteita, on minusta ihan oikea. Se, kuinka paljon pystytään valtionosuuksilla ehdollistamaan ja pakottamaan kuntia tekemään, on toinen kysymys. Täytyy muistaa, että tein jonkin aikaa sitten lakialoitteen siitä, että valtionosuudet eivät saisi mennä miinukselle, niin kuin ne ovat menneet Espoossa menneet. Silloin kun kaupunki maksaakin valtiolle valtionosuutta eikä päinvastoin, tilanne tietysti on se, että valtionosuusjärjestelmä ei enää toimi ohjauksellisesti.

Subjektiiiviset oikeudetkin voivat tulla kysymykseen silloin, kun katsotaan jonkin erityisryhmän tarpeiden turvaaminen niin tärkeäksi, että ne on turvattava subjektiiivisella oikeudella. Silloin se, ettei niitä turvata, on häpeä, ja Espoo on häpeästä kärsinyt. Kotikaupunkini on kärsinyt häpeästä, kun ei ole pystynyt päivähoidossa subjektiiivista oikeutta lapsille tarjoamaan. Tämä on ollut varmasti noloa kaikille meille espoolaisille, mutta varsinkin niille, jotka ovat siinä kaupungissa poliittista valtaa hyvin pitkän aikaa jo käyttäneet.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi perintätoiminnan luvanvaraisuudesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 178/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 34/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 34.

Keskustelu:

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Herra puhemies! Nyt käsittelyssä oleva lakiehdotus merkitsee perintätoimen luvanvaraistamista. Samalla säädetään muun muassa perintätoimen harjoittajalle asetettavista vaatimuksista. Luvanvaraistaminen on poikkeus yleisesti säätyä purkavasta linjasta, joka on vallinnut viime vuosina. Talousvaliokunta on todennut, että tarvitaan hyvin painavia yhteiskunnallisia syitä, joilla poikkeusta voidaan perustella. Tällainen painava syy on valiokunnan mielestä ollut sekä perinnän toimeksiantajien että velallisen oikeusturvan varmistaminen.

Perintätoimintaa harjoittavien yritysten ammattitaidon ja luotettavuuden varmistaminen on hyvin tärkeää, koska yksityisille perintätoimistoille on viime vuosina yhä useammin annettu myös julkisyhteisöjen perintätehtäviä. Ne ovat siirtäneet yksityiseen perintään ulosottokelpoisten saatavien, muun muassa maksamattomien tv-lupien, sairaalamaksujen tai liikenteen tarkastusmaksujen perintää. Perinnän luotettavuusvaatimus siis korostuu erityisesti silloin, kun toimeksiantajana on julkisyhteisö.

Talousvaliokunta siis tukee hallituksen esitystä perintätoimen luvanvaraisuudesta. Asia on tullut vireille eduskunnan toimesta. Lakivaliokunta on perintätointa koskevaa hallituksen esitystä käsitellessään pysäyttänyt ehdotuksen käsittelyn ja ilmoittanut asianomaiselle ministeriölle, että perintätoimen luvanvaraistaminen tulee ensin säätää ja vasta sen jälkeen voidaan kyseisen perintätointa koskevan toimen hallituksen esityksen käsittelyä jatkaa.

Sen vuoksi on nyt valmisteltu hallituksessa tämä käsillä oleva lakiehdotus, joka on ollut talousvaliokunnan käsittelyssä. Työnjako on siis tässä selvä. Lakivaliokunta käsittelee perintätoimen substanssia ja talousvaliokunta puolestaan perintätointa elinkeinon näkökulmasta ja elinkeinovapauden näkökulmasta.

Talousvaliokunta selvitteli myös käytäntöä muissa EU-maissa. Luvanvaraisuus on varsin

yleinen linja. Pohjoismaista Norjassa ja Tanskassa vaaditaan myös perintätöiden harjoittajalta vakuus tai vakuutus. Hallitus ei ehdota vastaavaa vakuutta tai vakuutusta Suomen lainsäädäntöön. Talusvaliokunta pitkään harkitsi, tulisiko näin tehdä. Lakiehdotuksen perusteluissa katsotaan, että vakuus nostaisi perinnän maksuja, siis velallisen kustannuksia. Toisaalta toimeksiantajana usein on yritys tai julkisyhteisö, joka kykenee harkitsemaan, kenelle toimeksiantonsa antaa. Näin siis hallituksen esityksen perusteluissa.

Valiokunta katsoi, että lain toimeenpanoa tulee kuitenkin hyvin tarkoin seurata ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin, myös vakuudesta säättämiseen.

Lupaviranomaisena tulee toimimaan Etelä-Suomen lääninhallitus. Tämäkin saattaa näyttää ensin poikkeukselliselta, mutta tarkassakaan harkinnassa ei ole löytynyt lupaviranomaiseksi sopivaa keskusvirastoa, jonka toimialaan tehtävä olisi luontevasti sopinut. Lääninhallitukset toisaalta ovat perinteisesti olleet lupaviranomaisia. Lupahakemuksia tulee suhteellisen pieni määrä, ja ne ovat keskittyneet lähinnä Etelä-Suomen alueelle, niin että on varsin perusteltua, että ne käsitellään myös keskitetysti kustannustehokkaasti Etelä-Suomen lääninhallituksessa.

Luvan hakijalta edellytetään luotettavuutta ja vakavaraisuutta. Asiantuntijat arvioivat, että vakavaraisuuden määrittely olisi laissa voinut olla selkeämpääkin. Valiokunta on mietinnössään pyrkinyt täsmentämään määritelmää ja toteaa, että luvanhakijan edellytyksiä tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti. Lääninhallituksen on käytettävä hyväksi kaikki käytettävissään olevat tiedot muun muassa hakijan taloudellisesta asemasta ja aikaisemmasta elinkeinotoiminnasta.

Arvoisa puhemies! Valiokunta pitää siis lakiehdotusta tarpeellisenä ja esittää sen hyväksymistä niillä tarkistuksilla, jotka valiokunta on tehnyt.

Ed. Holopainen: Arvoisa puhemies! Olen aina käyttänyt puheenvuoroja, kun ulosottoasioita käsitellään, ja tämä liittyy olennaisesti niihin. Ehkä sanottavani ei ole hyvin maata mulistavaa, mutta velallisen kannalta ja ulosoton viranhaltijoiden kannalta sillä saattaa olla merkitystä.

Viime vuosien ja vuosikymmenten aikana on ulosottoimessa tapahtunut varsin paljon. Pienet asiat ovat jääneet perittävien asioiden joukosta pois, ja vain vaikeammat asiat ovat tulleet ulosottoimien hoidettavaksi. Näin näyttää käy-

vän myös jatkossa. Helpohkoja perittäviä asioita siirtyy yksityisille perintätöimistöille ja entistä vaikeammat jäävät valtion ulosottoimien hoidettaviksi. Samalla ulosottohenkilöstön asema vaikeutuu. Henkilöstö tuntee asemansa epävarmaksi.

Hallituksen lakiesitys liittyy, kuten edellinen puhuja totesi, myöhemmin käsiteltäväksi tulevaan perintälakiin. Luvanvaraisuudesta talusvaliokunta toteaa mietinnössään, että ammattimainen perintä ei voimassa olevien säännösten mukaan edellytä erillistä lupaa, vaan perintätöimintää saa harjoittaa samoin edellytyksin kuin elinkeinotoimintaa yleensä, ja myös, että sääntelyä on pikemminkin oltu purkamassa kuin lisäämässä.

Käsiteltävänä olevassa tapauksessa luvanvaraisuudella on erittäin iso merkitys, ensiksi tietenkin perinnän kontrolloinnin kannalta, mutta myös velallisen aseman turvaamisen kannalta. Itse olisin mielelläni nähnyt, että vakuus olisi voitu ottaa mukaan, mutta se ei tällä kertaa toteudu.

Perinnän luvanvaraisuudesta haluaisin korostaa, että se on erittäin hyvä sen takia, etteivät ”tehoerintätöimistöt” ja ”erikoisperintää” harjoittavat toimistot lisääntyisi, koska ne saattaisivat perinnässään käyttää hyvin epäinhimillisiä perintätöimistöjä. Olen joskus lukenut jostakin lehdestä, että velallinen on laitettu jopa auton perään ja häntä on vedetty niin kauan, että hän on suostunut puuhaamaan velkaansa rahat. (Ed. Karpio: Edelleenkin!) — Edelleenkin varmaan harjoitetaan tällaista perintätöimintää.

Yleisesti ottaen asioiden perinnän antaminen perintätöimistöille minua vähän vierokuttaa sen takia, että olen jo täällä eri yhteyksissä todennut useaan otteeseen, että varsin pienet summat kasvavat perintäprosessin aikana kohtuuttoman suuriksi. Esimerkkinä olen maininnut 800 markan maksun nousemisen yksityisen perintätöimistön käynnin ja ulosottoimien perinnän seurauksena 4 400 markkaan. Minusta ei ole missään muotoa perusteltua, että 800 markan perittävä voi nousta lähelle 4 500 markkaa.

Mielestäni, kun nyt perinnän luvanvaraisuudesta puhutaan, tämä kuitenkin liittyy sikäli käsiteltävänä olevaan asiaan, että ihmettelen, mikä ihmeen takia perintätöimistöille annetaan mahdollisuus kermankuorintaan antamalla niille perittäviksi maksuja, jotka ovat jo muutoin ulosottokelpoisia. Sitten kumminkin, jos perintätöimistö epäonnistuu maksun perinnässä, samainen asia tulee ulosottoimien hoidettavaksi

huomattavasti lisääntynein kustannuksin. Kyllä minä mielelläni ajattelen myös köyhän velallisen asemaa.

Ei tällä erää muuta.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Ed. Holopainen on siviiliammatissaan hoitanut perintätehtäviä. Kun meillä lakivaliokunnassa on ollut yli vuoden käsiteltävänä hallituksen esitys saatavien perinnästä ja yhtenä ongelmana ovat juuri nämä asiat, jotka ed. Holopainen toi puheenvuorossaan esille, meidän lakivaliokunnan jäsenten on myös syytä harkita sitä, että ed. Holopainen voisi tulla asiantuntijana kuultavaksi valiokuntaan. Se ei varmaan olisi mitenkään mahdotonta.

Arvoisa puhemies! Kuten jo todettiin, perintätoiminta nykyään ei vaadi mitään lupaa. Lakivaliokunnassa olemme todellakin jo vuoden käsitelleet hallituksen esitystä saatavien perinnästä. Yhdeksi ongelmaksi siellä on todettu juuri perintätoimen vapaa harjoittaminen ilman minäänlaista luvanvaraisuutta. Nyt, kun tämä hallituksen esitys tuli, varmasti meidänkin käsiteltävänäamme oleva lakiesitys saatavien perinnästä tulee toivon mukaan etenemään vielä tämän eduskunnan aikana.

Suuntaushan elinkeinotoiminnassa on ollut hyvin paljon vapaampaan päin, eli luvanvaraisuudesta olemme monella eri alalla pyrkineet luopumaan. Eli tässä ollaan menossa aivan päinvastaiseen suuntaan. Kun näin on tapahtumassa, toki pitää olla painavia perusteluja sille, että nimenomaan perintätoimi määrittäisiin luvanvaraiseksi. Luin tarkkaan valiokunnan mietinnön, jonka talousvaliokunta on tehnyt, ja perustelut, missä luvanvaraisuutta asetutaan myös puoltamaan. Perustelut ovat todellakin mielestäni olemassa, että näin meidän kuuluu menetellä, ja uskon, että laki tullaan nyt hyväksymään.

Perusteluissahan todetaan, että luvanvaraisuus ennen kaikkea lisää ammattitaitoa varsinkin nyt, jos julkisoikeudellisia maksuja tulevaisuudessa tullaan antamaan perintätoimistoille, mitä ainakin kunnat ovat kannattaneet tietyissä asioissa. Esimerkiksi pysäköintivirhemaksujen perimisen suhteen kunnat ovat todenneet, että tulokset ovat olleet aivan hyviä. Ymmärrän kyllä sen huolen, jonka ulosottoviranomaiset ovat todenneet, kun yksityisille perimistoimistoille on siirretty julkisoikeudellisten maksujen perimistä: Mitä salassapitosäännökset ja myös mahdolliset korkeat perimiskustannukset tulevat saamaan aikaan, mikäli perimistoimistojen toimialaa tullaan laajentamaan? Se on yksi ongelma, jota var-

masti myös vielä lakivaliokunnassa on syytä pohtia: Mitä tehtäviä ja toimialaan kuuluvia asioita perintätoimistoille voidaan antaa ja mikä kuuluu nimenomaan säilyttää ulosottoviranomaisten tehtävinä?

Toinen kysymys, jota hivenen ihmettelin, on, että mitään vakuutusta perimistoimistoilta ei vaadita. Se oli myös hallituksen perustelu, ja samalle kannalle myös talousvaliokunta asettui. Talousvaliokunta totesi, ettei tällaista vakuutusta kuitenkaan vaadita, koska toimeksiantajina suurimmaksi osaksi ovat isot yritykset, jotka kykenevät selvittämään perintätoimiston vakavaraisuuden ja hyvämaineisuuden; onko sitä olemassa?

Arvoisa puhemies! Oma käsitykseni on se, että perintätoimistojen vakuutuskysymykseen joudumme vielä ennen pitkää palaamaan. Kun katselin hallituksen esitystä, siinä oli todettavissa, että muun muassa Norjassa ja Tanskassa vakuutus vaaditaan, Ruotsissa taas sitä ei vaadita. Uskon, että asiaan vielä palataan lähivuosina.

Se, mitä ihmettelen, on, että luvan myöntävänä viranomaisena on Etelä-Suomen lääninhallitus, ettei lupia voi myöntää viisi lääninhallitusta tai ettei asiaa voi siirtää maistraattien toimialaan. Ehkä asiaa perustellaan sillä, että ratkaisut siitä, milloin lupa myönnetään, olisivat yhdenmukaisia. Tämä on, arvoisa puhemies, ollut yleinen suuntaus viime aikoina siirtää asioitten käsittelyä aina enemmän Etelä-Suomen lääninhallituksen tai Etelä-Suomen lääninoikeuden tai hallinto-oikeuden toimialaan kuuluviksi.

Kaiken kaikkiaan mietinnöstä voidaan todeta, että varmasti perustelut, jotka on esitetty, ovat varsin asianmukaiset ja luvanvaraisuus kuitenkin vastoin yleistä suuntausta juuri perimistoimistojen asioissa ja perintäasioissa on tarkoituksenmukaista. Tältä pohjalta on syytä myös lakiesitys hyväksyä.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! Oikeastaan tavallaan on turha tulla näitä asioita esittämään, joita ajattelin, sen vuoksi, että muutama lakivaliokunnan jäsenet ovat ne näkökohdat tuoneet jo esiin. Lakivaliokunnan jäsenet ovat iloisia siitä, että tämä hallituksen esitys on talousvaliokunnan mietinnön saattelemana tullut isoon saliin ja tulee aika pian myös virallisesti tiedoksi lakivaliokuntaan, jossa on kesken hallituksen esitys laiksi saatavien perinnästä ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Se lakiesityshän, niin kuin joku jo on maininnutkin, tarkoittaa sitä, että erinäisiä tähän asti ulosoton

haltijalle ja ulosottomiehelle kuuluvia tehtäviä siirtyisi yksityisille perimistöimistöille.

Lakivaliokunnassa heräsi noin puolitoista vuotta sitten, kun äsken mainitsemani lakiesitys tuli sinne mietintöä varten, ristiriitaisia tunteita siitä, minkä vuoksi siltä taholta, joka haluaa perimistöimistön perustaa, ei vaadita valtiolta haettavaa lupaa, kun tiedämme, että perimistöimistö, kun se kunnolla hoidetaan, on aika lähellä tavallista kansalaista ja ihmistä, ja kun monilta paljon kauempana ihmisten asioista ja henkilöistä olevissa asioissa vaaditaan erilaisia lupia. Mainitsen hyvänä esimerkkinä kiinteistöväilyksen, jossa on luvanvaraisuus olemassa, jopa aika lailla tiukat pätevyysvaatimukset siitä, kuka kiinteistöväilyttäjäksi pääsee; mukana on siis osaavuu- denkin tutkiminen. Minkä vuoksi ulosottoimi on jätetty ilman lupavaatimusta, varsinkin kun kaikki muut Pohjoismaat ovat olleet luvanvaraisen perimistöimistönäkemyksen takana jo vuosia, ellei vuosikymmeniä, ja paljon etelämpänäkin olevat maat? En tässä muista, Ranska, Saksa vaiko Itävalta, joku näistä myös vaatii luvanvaraisuutta.

Olemme iloisia siitä, että hallituksen nähtävästi yksimielinen esitys tuli tavallaan kiertoteitse mitätöidyksi siltä osin, että hallitus käytyjen eritasoisten neuvottelujen jälkeen päätyi tekemään tämän lakiesityksen, joka nyt on käsiteltävänä ja josta todella talousvaliokunta on antanut erinomaisen mietinnön, jossa kaikki keskeiset asiat ovat tulleet luvanvaraisuuden osalta esille. Tosin olisin toivonut, ja uskon, että lakivaliokuntakin toivoo, että vaatimukset perimistöimistön perustajaksi aikovalle olisi tehty tiukemmiksi, ettei siinä riitä ainoastaan luotettavuus ja vakavaraisuus jne. Toki talousvaliokunta on pykälämuutosehdotuksissaan parantanut asioita jonkun verran.

Olisin kajonnut ed. Holopaisen erinomaisen hyvään ja asiaa luotaavaan keskusteluun myös koskien sitä lakiesitystä, joka on edelleen lakivaliokunnan pöydällä.

Suomessa on aina aika vahvasti luotettu perimisasioiden virkamieskuntaamme, jota ed. Holopainenkin entisessä elämässään on edustanut. Se on ollut maltillista, useimmiten hyvinkin varattomilta ihmisiltä suoritettavaa perimistä, jossa ei toimita rummut räiskyen vaan mihinkään pakoon taikka henkilöä vähäisestäikään koskevaan asiaan viittaamatta, ja perimiset on silti hoidettu. En tiedä sellaisia ulosottopiirejä, joissa tehtävät olisivat jääneet suorittamatta. Tietysti malttia ja uskoa siihen, että pidemmän ajan kuluessa kui-

tenkin velkojan kukkaroon jotakin velalliselta kertyy, se on vaatinut.

Joskus tuntuu siltä, että liiassa yksityistämisenossa astutaan vähän liian pitkällä askelilla eteenpäin. En tiedä, tuskinpa meillä koskaan niin käy, mutta ääriesimerkkejä on USA:sta, missä jopa vankilat, joiden luulisi kuuluvan nimenomaan yhteiskunnan hoidettavaksi, on osin siirretty eräissä osavaltioissa yksityisen bisneksen piiriin. Tämä lähenee sitä tilannetta, ja olen iloinen siitä, että nekin lakivaliokunnan ryhmät, jotka ensiksi suhtautuivat torjuvasti luvanvaraisuuden vaatimukseen, kuultuaan riittävän paljon asiantuntijoita ja niitä esimerkkejä, mahdollisuuksia, mihin aivan vapaa yritteliäisyys tällä alalla voisi johtaa, tulivat valiokunnan kannalle.

Ed. Aittoniemi toi näkemyksensä luvanvaraisuudesta ensimmäisenä voimakkaasti esille, ja myöhemmin, aika pian, asiantuntijoiden kuulemisen myötä minun edustamani ryhmä lähti tätä asiaa ajamaan ja myös vaatimaan asiaan kuuluvia neuvotteluja. On hyvä, että lakiehdotuksen ilmeisiä epäkohtia voidaankin kitkeä jo alusta lähtien.

Ed. Partanen: Arvoisa puhemies! Lain yleisperusteluissa sanotaan, että hyvällä perintätavalla tarkoitetaan, että perinnässä ei saa antaa vääriä tai harhaanjohtavia tietoja maksun laiminlyönnin seuraamuksista ja aiheuttaa velalliseen tarpeettomia kuluja tai tarpeetonta haittaa eikä vaarantaa hänen yksityisyyttään. Tämä on hyvä kohta, mutta oliko se ed. Karpio, joka puhui julkisoikeudellisista saatavista ja muista saatavista. Tilannehan on semmoinen, että nyt kuitenkin on aika kirjava tämä meidän perintätointamallimme. Ed. Holopaisen esittämällä tavalla saattaa 800 markan saatavan perinnästä syntyä loppuun mennessä yli 4 500 markan kulut. Kuitenkin se perusvirkamies, joka ed. Holopainen siviiliammattiltaan on, suorittaa tämän. Tästä välistä joku on rahastanut kohtuullisesti. Tämä yleisperustelujen osa ei ole kaikilta osin minusta turvattu tässä laissa.

Sitten tähän liittyy toisenlaisiakin ongelmia. Minkä tasoisia nämä perintätöimistöt yleensä ovat? Mitä perintätöimistö voi sisällyttää toimitusmaksuihin? Meillä ei ole mitään yleispätevää sääntelyä siitä. Kyllä jonkinlainen taksoitus pitäisi olla suhteessa palvelujen määrään, mitä peritään. Jos 800 tulee viisinkertaiseksi, kyllä suhde on vähän väärä.

Kun tämä tuli ensimmäisen kerran valiokuntaan, oli kahvilan puolella käymässä — ei ole nyt

salissa — yhden edustajan ystävä, joka harjoittaa liiketoimintaa lahden toisella puolen. Kysymys on vain siitä, minkälaisia perintätoimistoja täällä huseeraa. Vaikka ne tulevatkin rekisteröidyiksi, millä tavalla ne tulevat rekisteröidyiksi ja kenen nimissä? Tämä ei ole nimittäin mitenkään vähäteltävä asia. Minä kysyin tältä yrittäjältä, miten siellä parin tunnin pikalaivamatkan jälkeen tämä perintä onnistuu. Hän sanoi, että kyllä, jos on 100 000 markan perintä asiakkaalta, se hoituu niin, että perijät ottavat puolet mutta varmasti tuovat sinulle puolet. Mutta älä valehtele! Älä yritäkään saada enempää kuin se oikean summan, mutta sen ne tuovat, puolet siitä, mitä on perittävää. Tyylistä ei ole kysymys siinä vaiheessa, kun peritään.

Välimatka on hyvin lyhyt tässä. Minne alueelle mennään? Onko meillä turvattu myös toimintatapa ja se, että on eettiset käsitteet kohtuullisesti kunnossa, kun asioita hoidetaan, ettei näitä puskurivetoja tule? Tällainen oli naapuriryrittäjän, Virossa toimivan yrittäjän näkemys asioista. Minä vähän pahaa pelkään, että näillä välimatkoilla ja nykyisillä tavoilla, kun rajat ovat auki joka suuntaan, meillä saattaa syntyä tämänkin ympärille aivan oma mohikaanilinnoitus. Siellä sisällä saattaa olla mitä ihmeellisimpiä ongelmia tulossa.

Toivoisin, että jatkossa — onko lakivaliokunta se, joka tuo sen toisen osan tähän — lakivaliokunta käsittelee sitä kuitenkin niin, että tulisi myös turvattua yksittäisten ihmisten kohdalta se, että meillä jonkinlainen kontrolli myös sinne asti yltyä, että yhteiskuntakelpoinen yritystoiminta säilyy perintätoimistojen osalta. Mutta tämän lain sisällä minä en usko, että siihen löytyy järjestystä.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Kun perintälaki, joka edelleen on lakivaliokunnassa, oli käsiteltyssä, todella edustin alusta alkaen sitä näkemystä, että perintätoimistojen toiminta täytyy saada luvanvaraiseksi. Minulla on ihan sormituntuma siitä, että on melkein puoliksi virallistoimintaa tällainen perintätoiminta. Vaikka siihen ei liity mitään yhteiskunnallisia pakkoitoimia, se on kuitenkin sen tyyppistä. Perintätoiminnassa vaaditaan hyvän tavan mukaista perintätapaa. Se ei luonnistu keneltä hyvänsä, vaan sen täytyy olla sellaista, että yhteiskunta on tarkkojen tarkistusten ja arviointien jälkeen katsonut, että perintätoimiston haltijalla on siihen mahdollisuudet ja sillä, joka siinä on vastuuhenkilönä. Katson, että kun nyt tähän suuntaan on

lähdetty, että luvanvaraisuusvaatimus tulee, se on erittäin tärkeä asia.

Olin myös sitä mieltä, että vakuusvaatimus on saatava mukaan siihen, koska perintätoimistot, varsinkin suuret perintätoimistot monta kertaa pitävät hallussaan hyvin suuriakin määriä päämiehensä varoja. Näin ollen tällainen vakuusvaatimus olisi vielä parantanut tätä toimintaa, varmentanut tätä toimintaa ja turvannut sen, että se, joka perintätehtävän antaa, vaikka se olisi julkisyhteisökin, tällaiselle yksityiselle toimistolle, on myös nämä rahansa saamassa, että ne eivät eräänä päivänä näy jossakin iltpäivälehtien palstoilla, että sellainen ja sellainen määrä perittyjä rahoja on kavallettu ja jätetty perintätoimiston omaan taskuun.

Näin ollen luvanvaraisuus on erinomaisen hyvä asia, ja tämä vakuusvaatimus jää kuitenkin. Se olisi mielestäni pitänyt olla. Mutta täytyy todeta myös se, että lakivaliokunnassa olisi hyvin saattanut mennä niinkin, että vaatimusasiaa ei olisi tehty. Kun tässä nyt toisiamme kehuskellaan, kieltämättä kun oli monta kokousta eikä asia mennyt eteenpäin ja siellä kuitenkin asiantuntijat alkoivat olla sitä mieltä, että tällainen luvanvaraisuus olisi välttämätöntä, sosiaalidemokraattisen ryhmän ja ed. Vähänäkin kansa kun keskusteltiin siitä asiasta, tällainen näkemys alkoi levitä myös hallitusryhmien puolella, mikä oli tietenkin välttämätöntä. Eihän oppositio siellä mitään väkisin saa aikaan tuollaisessa ryhmässä. Mutta olen varma, että nämä keskustelut, jotka johtivat tähän vaatimukseen ja toisaalta talousvaliokunnan mietinnössä tähän positiiviseen päätökseen luvanvaraisuudesta, ovat erittäin välttämättömiä ja tärkeitä. Vakuusvaatimus jää vielä hiertämään. Se kun olisi ollut, olisi kerrankin tehty eduskunnassa kunnollista lakia, joka on yhteiskunnan vaatimusten mukainen.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Olen hyvin iloinen siitä, että niin monet lakivaliokunnan jäsenet ovat olleet paikalla ja käyttäneet puheenvuoroja, koska tämä keskustelu hyvin monelta osin meni myös tämänpäiväistä lakiehdotusta ulommas juuri siihen käsitteelyyn, joka tulee lakivaliokunnan osaksi. Itse asiassa nyt tänäänhän me olemme vain käsittelemässä sitä, kuka saa harjoittaa perintätoimintaa, voiko sitä harjoittaa kuka tahansa vai pitääkö toiminnan harjoittajalla olla erityinen lupa. Nyt olemme ehdottamassa, että lupa pitää olla ja luvan haltijan pitää olla luotettava ja vakavarainen henkilö.

Kuka tahansa ei voi enää vastaisuudessa ryhtyä perintätoimeen.

Sen sijaan toimeksiantajan ja perintätoimen harjoittajan välisistä suhteista säätäminen jää lakivaliokunnan tehtäväksi, ja lakivaliokunta joutuu omaa käsittelyänsä silmällä pitäen määrittelemään myös maksujen määräytymisestä ja muutenkin hyvän perintätavan edellytyksistä ja niistä määrittelyistä, joita hyvä perintätapa edellyttää. Tällä olemme luoneet teille kuitenkin mahdollisuuden, että valvonnan kautta voidaan luoda mahdollisuudet sille, että hyvä perintätapa pyritään myös sitten lupamenettelyn kautta vahvistamaan ja saattamaan tähän toimintaan entistä vahvemmin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys uudeksi sijoitusrahastolaiksi sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 202/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 35/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 35.

Keskustelu:

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Sijoitusrahastoa koskeva ehdotus puolestaan on yksi niistä arvopaperimarkkinoita koskevista ehdotuksista, joita talousvaliokunnassa on viime vuoden aikana ollut hyvin runsaasti. Tällä on tarkoitus yksinkertaisesti parantaa sijoitusrahastotoiminnan luotettavuutta ja sitä kautta myös piensijoittajan asemaa sijoitusrahastotoiminnan ympärillä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 19.35.

Täysistunto lopetetaan kello 19.21.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen